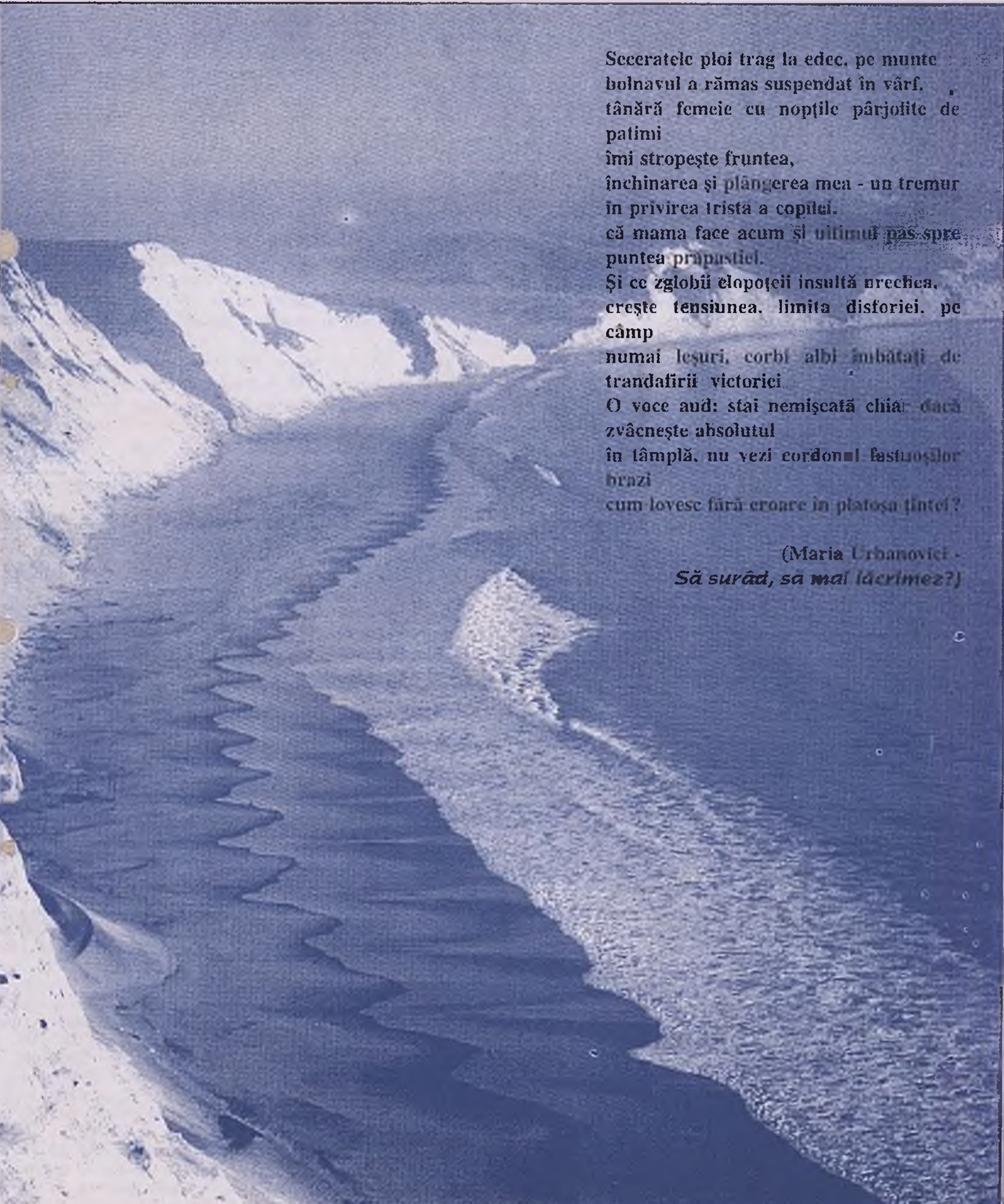

Luceafărul

SALA DE
LECTURĂ

Săptămânal de literatură. Nr. 39 (382), serie nouă. Miercuri 4 noiembrie 1998. Preț: 2.000 lei

Seceratele ploii trag la edec, pe munte
bolnavul a rămas suspendat în vârf,
tânără femeie cu nopțile pârjolite de
palimi
îmi stropește fruntea,
închinarea și plângerea mea - un tremur
în privirea trista a copilei,
că mama face acum și ultimul pas spre
puntea prăpastiei.
Și ce zglobii elopoteii insultă nrechia,
crește tensiunea, limita distoriei, pe
câmp
numai leșuri, corbi albi îmbătați de
trandafirii victoriei.
O voce aud: stai nemișcată chii! dacă
zvâcnește absolutul
în tâmplă, nu vezi eordoni fastuoșilor
brazi
cum lovește fără coroare în platoșa țintei?

(Maria Urbanovici -
Să surâd, să mai îlacrimez?!)

ILUZII PENTRU RETARDAȚI

Celebra poveste a găinii care năștea pui vii (!), fără să cunoască varianta ouatului, a stimulat altele, la fel de absurde și amuzante. Greu deplasabili sau fără translații spre o realitate doldora de fapte bizare și personaje sucite, unii gazetari își forțază imaginația până în pragul stingerii, numai pentru a oferi cititorilor prostioare stranii, misterioase, inexplicabile. Rețeta se servește (și se vinde, uneori) cu succes, dar nu oamenilor normali ci, îndeosebi, celor neduși la biserică sau celor handicapați. De stadiul indefinit al acestora vor să profite redactorii de la fișica **Dracula**, adunând, în 16, pagini anomalii, monstruoziități, farse și minciuni, de **și se sparie gândul**. **Incropelile și păcălelile** și-au găsit un adăpost emblematic aici. Oriunde ai arunca privirea, dai numai de întâmplări ce te fac să te închini cu mâna stângă. Doar ești în regatul lui **Dracula**! Un oarecare Florin Madar, ale cărui date biografice nu ni se transmit, dă la iveală o **minune**, asemănătoare cu multe improvizații din această fișică: a unui pitic ciudat, venit de nicăieri și plecat tot într-acolo. „Necunoscutul nu scotea nici un sunet. Când sătenii îl întrebau de unde a venit, el le arăta cu degetul spre cer. Cât era ziua de lungă, omulețul se plimba de la o casă la alta uitându-se la oameni. Nimeni nu l-a văzut niciodată mâncând, după cum nimeni nu știa unde se adăpostește peste noapte. Toată lumea făcea glume pe scama lui. După doi ani omulețul a dispărut la fel de brusc cum apăruse. Nimeni nu a mai auzit niciodată nimic despre el”. Normal, când povestea asta e cusută cu ață albă, într-un mediu trandafiriu. **Dar**, cum remarcăm, invenții puerile, voit șocante, abundă, cum stau bine în preajma Satanei. Cică, reporterii dracularizați ar fi făcut o descoperire uluitoare: într-un bloc din Colentina mor numai bărbați. Nu ni se spune dacă în compania viagrării. Ci, se bănuiește, ar fi un blestem necertător. Acestuia i se dă chiar o explicație. „Cred că e ceva misterios la mijloc, spune dna Roxana M. Nu pot să înțeleg de ce Dumnezeu ne ia bărbații. Sunt multe bătrâne în acest bloc, unele trecute de 80 de ani, dar nu moare nici una. Doamne iartă-mă, toate se țin bine. În schimb, bărbații, la 40-50 de ani se sting cu lumânarea. Cred că e ceva necurat”. Curat - necurat, curat - murdare sunt aceste năzbâții care oferă hrană spirituală, nu ne îndoim, doar retardaților, nicidecum persoanelor conștiente de lumea în care se găsește. Goana după gologani îi stimulează pe unii gazetari la tot soiul de aiureli, chinuind hârtia fără vreo jenă.

Editori:

■ **Uniunea Scriitorilor din România**

■ **Fundația Luceafărul**

**Cu sprijinul Fundației Soros
pentru o Societate Deschisă
și al Ministerului Culturii**

Redacția:

Laurențiu Ulici (*director*)

Marius Tupan (*redactor-șef*)

Ioan Es. Pop (*secretar general de redacție*)

Redacția și administrația:

Calca Victoriei nr. 133, București, sector 1,

telefon 659.67.60,

fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala

sector 1, Calca Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 451030121163

Cont în valută: 472161601590

Tehnoredactare computerizată:

FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

CERCUL NOSTRU STRĂMT

de HORIA GÂRBEA

Grupul celor care citește se suprapune aproape perfect cu cel al celor care scriu. Ca într-o eclipsă parțială, care tinde să devină totală, umbra incompletă la început, se suprapune cu discul solar. Și gata - e întunecat. În ceea ce privește poezia, știam de mult că autorii nu au, în afara confrăților și a familiei aproape nici un cititor. Cărțile de poezie nu se vând, se dăruiesc. De critică mai poate fi vorba? Cărțile de critică apar tot mai rar și nu sunt decât adunări de recenzii apărute prin presă. Le iau autorii despre care s-a scris și nu aceia dacă nu au fost laudați.

Ce mai rămâne? Teatrul? Dar cine citește teatru? Nici măcar regizorii care cel puțin teoretic, ar fi interesați. Dar interesul rămâne în teorie. Despre actori să nu mai vorbim.

Am ajuns la proză. Aici lucrurile ar părea că stau bine. Cine nu citește romane? Dar nu-i așa. Concurența televiziunii, a integramelelor, a cărților de „dezvăluiri” și a celor „ușoare” obligă romanele cele mai interesante, și cu atât mai mult proza scurtă, la tiraje infime adresate aceluiași cerc de hânuși.

Cele de mai sus ar suna ca o lamentație dar să nu ne grăbim cu concluzii. Care erau tirajele marilor romane interbelice? Chiar rapoartate la capul de locuitor, nu le băteau mult pe cele de azi. Călinescu se plânga, în **Cronica mizantropului**, că intelectualii români nu citește literatură română. Că școlarii și studenții nu citește nimic și nu au auzit de **Viața Românească**. Că se citește doar **Universul**. Asta nu i-a împiedicat pe prozatorii respectivi, dar și pe poeții să devină clasici, să intre în manuale și în colecțiile de mare tiraj. Nici pe Călinescu însuși.

Cercul nostru strămt este, oricum, laboratorul marilor tiraje re-editate peste o vreme. Cu cât e mai închis acum, cu atât este mai important să nu facă nici o concesie valorică. Da, cărțile ajung acum, oricum, numai la membrii grupului. Abia apoi își vor avea, cele care rezistă acestei prime stări ingrate, dincolo de conjuncturi, destinul. N-am nici o grijă, așa va fi. Păi să mai spună cineva că sunt „un mizantrop”!

acolade

PRAZNICUL ȘI PARASTASUL (I)

de MARIUS TUPAN

Mare sau mare, cu răsunet în epocă (eventual, în epoca de aur!) sau ignorat ca o pământidă, orice creator dorește să fie omagiat în viață, comemorat dincolo de aceasta, convins că aportul său sporește minunile pământului, determină o anumită parte a lumii să se uite în oglindă sau să contemple frumusețile din jur. Până aici toate s firești, căci, ajuns la o maturitate de gândire și trăire, artistul așteaptă recompensele promise, deși, în cazul multor condeieri, acestea întârzie să apară. Motivele sunt mai multe, dar nu vom încerca să le depistăm cu acest prilej, fiindcă altceva ne-am propus să comentăm.

Îngrijorați de propria lor postumitate, căci ziua bună de dimineață se cunoaște (când nu sunt tulburări meteorologice!), ignorați de semenii, mai ales de aceia care nu se grăbesc să-i comenteze sau să-i citească, unii condeieri forțează destinul prin tot felul de strategii, bine controlate în secret, suportă cu stoicism ironiile și umilințele confrăților, numai pentru a-și putea savura momentul sărbătoresc, pentru a-și vedea chipul într-o publicație, eventual, pentru a căpăta un studiu despre opera lor, chiar dacă acesta este de circumstanță,

glacial, pompieristic. Într-o vreme lecturilor sumare, imaginea parțială de dorit în confruntarea cu tăceri amputată de semnificații. E amuzant uneori, sârguința (chiar tenacitatea), care unii autori desfercă lacăte pătrund acolo unde cred că merită adaste, fie și pentru un timp scurt, suvimitoare învăluirile la care recuză destui pentru a-l paraliza pe acela care le poate înlesni intrarea. Momentele capcanele iar, la nevoie, șanzajele rămân singurele monede de schimb într-un târg necuviincios, greu sesizat de cititori. Până la urmă (sau cele din urmă) - sunt dispuși să pronunțe cei însetați de glorie vâltoarea în jurul numelui contează, calitatea spectacolului, undele ce propagă pe diverse posturi, nu reacții ce se stârnesc. O filosofie simplă elementară, transmisă în vreme de Eugen Barbu, Ion Lăcrănjan, Di Săraru, Valeriu Râpeanu sau Adrian Păunescu, e însușită cu sfințenie (era zicem drăcovenie!) de unii cira încrezători în șansele lor de câștig chiar și pe această cale, deloc meritore. Zgomotele contează, teoretiza un dintre aceștia, discreția e moarte curată. Nicidecum, sănătoasă!

CONFESIUNI AMÂNATE, SAU APOTEOZA LUI POLICHINELLE

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Secretele politice sunt secretele lui Polichinelle - le cunoaște toată lumea; omul politic își închipuie însă că, nerecunoscându-le, ele devin, automat, secrete de stat, ori secrete impenetrabile publicului; nerecunoașterea ar crea necunoaștere și chiar neadevăr, sau, mai exact, un alt adevăr. Cu o zi înainte de sinuciderea sa, Hitler primea - la împlinirea vârstei de cincizeci și șase de ani - feliicitări pentru genul său, cu care a condus Germania în război și toasta pentru victoria finală. Ceausescu a vorbit până în ultimele sale zile de succesul comunismului în România. Dictatorul se situează - aproape totdeauna - dincolo de informație, într-un univers ritualizat, în care cuvântul are rolul de a da imaginii o totală independență în raport cu realul. Într-o existență dedublă astfel, nu poți fi înțeles decât subiecți total dedublați, cel puțin în planul comunicării exterioare și al comportamentului, dacă și în cel al comunicării interioare și, deci, al sintezei sinelui. Democrația elasică este o democrație intermitentă - actele omului public sunt vizibile și analizabile periodic, sub forma unor produse mai mult sau mai puțin finite și, în această calitate, doar, explicabile și posibil de apărut. Democrația în epoca actuală, a comunicării globalizate și aproape integrale, este, la nivelul receptiei și înțelegerii populare, o democrație continuă, căreia politicianii, în covârșitoarea lor majoritate - fie că o recunosc explicit sau nu - îi neagă acest caracter, reducând-o la o democrație intermitentă, ritmată și sacadată de voința lor declarativă. Actul politic - sau actul omului politic - se relevă continuu, sau își relevă fără oprire

efectele; politicianul se dorește însă văzut exclusiv prin fereastra declarațiilor sale. Rezultatul acestei divergențe, în chiar condiția de bază a politicii, este, în același timp, penibilă și ridicolă.

Omul politic ajunge să fie perceput de public - totemul ei, care ar trebui să fie, pentru a antrena voința unui mare număr de ființe umane, o paradigmă a valorii personalității - cu efectiv și iremediabil dedublat. În consecință, arta politică ar putea fi - după credința și expresia Cardinalului Masarin - rezultatul capacității de simulare și disimulare. Instantaneitatea și înșeuarea, naturalitatea faptei și elaborarea discursului nu au cum merge împreună. Pe de altă parte însă, Generalul de Gaulle a afirmat că „nu există putere fără mister”, și trebuie recunoscut că maxima sa are o specială putere de convingere. Desigur, însă, misterul nu este disimulare și, cu atât mai puțin, minciună. Mai mult chiar: dacă personalitate înseamnă integrarea actelor umane și a gândirii după două dimensiuni - ca structură psihică, alcătuind un ansamblu actual și după variabila timp -, dacă, în plus, Heidegger are dreptate când erede că „personalitatea înseamnă să rezisti”, am putea ajunge să conchidem că ideea de personalitate politică implică o contradicție în termeni.

Care este scopul, însă, al personalității, ca integrare constantă și stabilitate a trăirilor și a actelor - al personalității umane în general, sau politice, dacă așa ceva poate exista? Unul simplu și absolut: asumarea răspunderii - și nu refuzul răspunsului. Adevăratul om politic este cel care își asumă un maximum de răspundere cu privire la

existența publică, într-o societate. Răspunderea invocă personalitatea, sau decurge din ea? Reprezentativitatea, pentru persoană, a actelor sale este condiția care permite organizarea inteligentă a societății. Persoana poate fi total excepțională de răspundere, dar atunci ea este nerelevantă și inutilă pentru existența în societate: ea se poate afla în comunicare cu semenii, dar nu în dialog, deci nu într-un raport dialectic. Dovada adoptării răspunderii, a deschiderii dialectice, a acceptării reprezentării prin expresie proprie și prin act propriu este confesiunea - înlocuirea declarației prin confesiune. Prin recunoaștere, eroarea nu este mai puțin eroare, dar astfel ea își schimbă semnul, eel așezat înaintea modului în care se dovedește relevantă pentru autorul ei.

Toți românii cunosc erorile politicianilor și politicii noastre - cel puțin în sfera efectelor acțiunilor politice -, confesiunea întârzie însă. Secretul lui Polichinelle este apărut în ciuda ridicolului faptului - adevărata apoteoză a lui Polichinelle pare să răspândească maximum de nerecunoaștere a evidenței. Foștii comuniști ar fi trebuit să își recunoască păcatele prerivolucionare: participării la agitația ucigașă declanșată de Revoluție, dar în fapt separată de aceasta, ar fi trebuit să recunoască cel puțin faptul că s-au lăsat dominați de frică și că s-au comportat ineficient și incompetent; responsabilii mizeriadelor ar trebui să se confeseze. De ce nu ar face-o însă cei cărora le revine continuitatea implacabilă a inflației, pentru o perioadă de nouă ani, nouă ani de prăbușire a producției, nouă ani de degradare a nivelului și a stilului de viață, de creștere fără egal a sărăciei, a cerșetoriei, a violenței, a minciunii politice, a abuzului de încrederea populației, a compromiterii statului? Dacă ar mai fi să fie o perspectivă pentru România, atunci aceasta nu ar putea consta decât într-o generalizată recunoaștere a erorilor, de către toți cei care au condus, conduc sau aspiră să conducă această țară.

minimax

MARGINALII LA PROZA CU NEVROZA (VI)

de ȘERBAN LANESCU

Așa cum spuneam săptămâna trecută, modalitatea în care A. Pleșu pune „rezolvă” problema priorităților atunci când se referă la condițiile integrării României în Europa, șochează, ceea ce și îndreaptă/impune interpretarea textului într-un registru al esteticului și-ironiei. Doar n-o să-ți închipui că cineva (și nu oricine) ar putea, da' pe bune - cum ar zice Gică -, să echivaleze, cu prioritate, «vidul legislativ», «restructurarea» și «definirea sistemului de învățământ», chiar cu «spălarea trenurilor» și cu «modernizarea closetelor». O asemenea confuzie axiologică și praxologică, îți zici, nu poate fi decât forțată cu bună știință și, deci, de nehat tale quale. De altfel, intenția ironică este amintată, zâmbetul, transparent, căci A. Pleșu nu pomenește în privința closetelor despre igienizarea (chiar că imperios necesară, poate înaintea altor multe reforme), ci, despre...modernizarea lor. Prea bine, însă, înăuntrul acestei interpretări (șinta ironiei rămâne în penumbră, dificil de deslușit. C-adică, stai și te-ntrebi citind «Totul e prioritar» și «Totul e obligatoriu, totul e urgent», mă rog frumos, cine (și Gicuță se enervează condimentându-și întrebarea cu «firar mamifica lui a naibii!»), cine impune acest «urey care nu tolerează ierarhii, eşalonări răbdătoare, amânări»? Ba încă, răspunsul la întrebare (a)pare chiar imperativ, șinta vizată de maliția pleșunistă trebuie neapărat deseconspirată când citești mai departe «Zăpăcit de ștachetele pe care le are de sărit - și toate și deodată, conform celor anterioare

... omul de pe stradă face un fel de „indigestie ideologică”. Nu mai pricepe ce se vrea, exact de la el, se simte hărțuit, neînțeles, brutalizat. Europa capătă în mintea lui, dimensiunile terorizante ale unui Obersturmbauführer, iar integrarea europeană i se prezintă ca o cursă epuizantă.» Dar, în continuare, textul nu numai că nu aduce deslușire ei, dimpotrivă, ceea ce se îndesește căci discursul părăsește registrul ironic virând spre tonalități severe «el se spune - deci i se spune omului de pe stradă dinspre Europa - că discriminarea e un lucru rău și se simte discriminat. I se spune că toleranța e bună și se simte judecat cu intoleranță.» Mai că să nu te mai miri de buna înțelegere între A. Pleșu și alde M. Tueș, însă, îndată, urmează un nou viraj în tonalitate, precedat de reaffirmarea (a treia oară) a echivalenței priorităților «Totul e la fel de important. A fi european echivalează cu adoptarea unui penaj multicolor - și te poți gândi la papagali în care ideile, moneda, deprinderile intime, convingerile religioase și calitatea herii stau pe același plan.» Adică-telea cine?! Europa ne pretinde simultaneitatea și echivalența fără noimă? Sau guvernanții actuali, de care implicat atunci A. Pleșu se distanțează cu înțelepciune? Sau directorii de opinie din mass me-dia? Sau, penică nu-l duce mintea, așa percepe, greșit, omul de pe stradă? La oricare din aceste întrebări răspunsul afirmativ este exploziv. Apoi, ceva mai încolo, textul recidivează prilejuind aceeași nedumerire prin reiterarea ideii echivalenței, de data asta echivalența

inconveniențelor, cum le spune A. Pleșu. «Stăm prost cu prezentul: în efortul de a înlocui un sistem cu altul, ne confruntăm cu toate inconvenientele perioadelor de tranziție: instabilitate, nivel de trai scăzut, confuzia valorilor, schimbarea radicală a mentalităților - măi să fie! - pe un fond descurajant de inerție socială și administrativă.» Or, în primul rând, ce deconectează într-o asemenea listă este «schimbarea radicală a mentalităților». Au nu este, așa cum a tot fost elamat până la satietate, deci nu este, tamen inyers, nu este un deziderat această schimbare?! A socoti schimbarea radicală a mentalităților nu ca un deziderat ei ca o inconveniență, nu care cumva trădează nărușce nostalgice și, eosensual, opțiunea pentru „imaginea” capitalismului neapărat sălbatic, ceea ce și rimează cu apropierea lui A. Pleșu de P.D. (F.S.N.)? O asemenea interpretare este, cred, rău-volitoare, mult mai probabilă fiind o scăpare de scriitură. Rămâne totuși nedumeritoare alcătuirea listei inconveniențelor, atât prin ceea ce ea include și, reciproc, „uită” a menționa, dar, mai ales, prin, absența ierarhiei de prioritate. Nu cumva totemul astfel textul, un asemenea text, contribuie la menținerea confuziei valorilor pe care o condamnă? Pozitiv, întrebarea a fost retorică. Și cea mai paluzibilă dar și cea mai blândă explicație a păcatului îmi pare că provine din tentația/inclinarea irepresibilă pentru spectacol, când nu contează dacă ce se spune non... vero dar în schimb... bene trovato. Bref, să ne păstrăm umorul, domnilor, ar fi subtextul.

NOTĂ

Cititorul vigilent va observa că acest F.S.N. trebuia să apară săptămâna trecută

ÎN TRE EXISTENȚĂ ȘI NON-EXISTENȚĂ

de RODICA MUREȘAN

Invazia cotidiană de metodologii ale interpretărilor și proliferarea lor expansivă creează adesea senzația unei dezordini sau a unui „narcisism” (Paul Cornea). Cel mai adesea însă, fie și în mod polemic, interpretările se asimilează și se completează, (întind un nivel superior, iar orice opinie se verifică sau se anulează prin textul însuși. În orice moment (spune Starobinski) «cu prejul unei confruntări atente, vei putea vedea dacă ceea ce vrei să pui pe seama textului poate fi garantat de el» (v. Textul și interpretul).

Ion Beldeanu, poet sucevean afirmat deja prin mai multe volume de versuri, recidivează, de data aceasta într-un alt gen, cu care a început să cocheteze din 1985, prin volumul de proză scurtă *După-amiaza unei amintiri* (amintirea fiind văzută mereu ca un topos nostalgic). Recidiva poartă acum, ca o continuare, titlul *O dimineață pentru fiecare*, și cuprinde 23 de texte scrise, cum mărturisesc autorul în finalul volumului, cam în aceeași perioadă (1983-85).

În încercarea de a surprinde totuși o instanță narativă în textele sale, descoperim mereu o povestire locativă (cu intruziuni ale autorului), fie una allo-mimetică (în care naratorul nu intervine explicit); așadar, prozatorul nu se plasează deasupra «evenimentelor» (în realitate neexistând vreun eveniment propriu-zis, coerent). Nu valorizează, ci doar constată, transformându-și textele, de la început și până la final, în reportaje despre o existență anostă și repetabilă ce reprimă combustia oricărei pasionalități. Nu de puține ori naratorul devine personaj (vezi *În așteptarea lui Vartolomeu sau Și trenul încetini*), născându-se tipul neutru de povestire, iar personajul devine narator, devine instanță hotărâtoare într-un tip auctorial de relatare. Din acest ultim comportament narativ fac parte și povestirile *Doamna consul și Schimb de locuință*, în care locutorul nu vrea să transmită un mesaj, autoreferențialitatea semnalandu-se prin aspectul interminabil al textului; în prima, scriitorul își obligă personajul (pictorul Nicoară) să decidă asupra cursului narațiunii, sau intră în dialog cu virtualii săi ciliatori, expunându-și în paranteză opiniile despre propria-i scriitură: „Ajuns în acest punct autorul constată cu surprindere că nu mai are nimic de adăugat. Modestie? În fond calitatea esențială a prozei scurte, s-o recunoaștem, este să fie... scurtă. Dar, dacă mă uit pe ceas, observ că din momentul în care m-am așternut pe scris au trecut, nici mai mult, nici mai puțin de douăzeci de minute. Și, ca să fiu sincer, trebuie să vă mărturisesc - e și cazul, nu?, - că și mie nu-mi prea place ce-a ieșit până aici” etc... Intenția e ludică, iar «infracțiunea» constă în grefele din prezentul relatării, în intruziunile auctoriale, generatoare de fragmentarism, ce au drept urmare dispariția crispării și a încordării discursului în favoarea unei tratări originale a absurdului existențial prin reducerea coerenței semnificativului și subminarea convențiilor tradiționale dominante. Și după toate aceste libertăți asumate, după ce dispune oricum și

oricând de personajul său, manipulându-l în mod deliberat, în final avem surpriza să constatăm că autorul nici măcar nu-și înțelege personajul, că între ei rămâne o barieră insurmontabilă, că acesta din urmă este mai puternic, devenind din manipulat manipulator: „Profit de neatenția femeii și mă răstese (eu, naratorul, n.n.) spre dânsul: «Ai grijă, trezește-te la realitate, nu rata ca un tembela!» Și știți care-i răspunsul lui? O strângere indiferentă din umeri: «Ia mai dă-i dracului!»».

Anihilând epicismul în favoarea subiectivității și arbitrarului, cărora le conferă un rol primordial, Ion Beldeanu creează în prozele sale stări confuze, lunecoase și tulhurătoare, spulheră coerența și ritmul clasic, destructurând narațiunea și atrăgând astfel sensuri negociabile («inferența multiplă»). Situațiile se derulează într-un spațiu sufocant în care autorul încearcă disperarea de a se confrunta cu absența, cu o lume în stagnare și supusă unei aplatizări evidente. De aici decurge senzația unui fel de multiplicitate impură și carnavalizată înscrisă pe traiectoria ferm descendentă a alienării și absurdizării într-un timp ce pare să îi încrămpească. Înghețul și viscolul care paralizază drumul către casă al Vioarei (la întoarcerea din maternitate) și al lui Damaschin, blocarea în plină iarnă, dialogul ce lăncezește și gesturile reținute ale bărbatului generează suspiciunile femeii (în *Suspiciunea*), într-un timp în care se întrevede un compromis între om și exterior, când oamenii, oricât de apropiați altădată, devin niște străini (v. *Înainte de sosirea trenului*).

Lumea pare a se afla într-o stare agonizantă, personajele sunt epidermice, vidate de orice trăire profundă, cu un minim de complexitate lăuntrică, figuri stilizate, incapabile să genereze arhetipuri psihologice. Se întâlnește, disecut, se ating, se suportă chiar și se plictisesc reciproc într-un cotidian ce se dovedește prăfuit și sordid, chiar și atunci când are loc un vernisaj. Accentul cade, cum spuneam, pe cantitatea de absurd, cu personaje fără voință, plutind în derivă, abandonate întâmplării, fără principii de existență sofisticate. În *Fotografii particulare*, Mitric este artist, face poze sexi ce sunt în realitate mărturii ale propriilor experiențe erotice, iar Jana Bueulei este pictorița autodidactă, ea însăși virtuală «eroină» în astfel de poze, autorul făcând mai apoi precizarea finală (și edificatoare) asupra «calităților» sale: „Adevărul este că știa să să îmbrace - totdeauna a știut, - să-și pună în evidență formele. Cochetă oarecum cu extravaganta. Și, după observațiile ulterioare, se da în vânt spre a intra în grațiile, în atenția favoriților artei”. Mizăm pe sugestie...

Nararea faptelor și prezentarea figurilor constituie cele două ziduri mereu șerpuitoare ale unui culoar de labirint în care curg banalități zilnice. Într-un astfel de context, personajul are sentimentul unei mici vietăți prinse în carapace, iar problema scriitorului este de a le stabili și clarifica identitatea, experimentând mai multe modalități de a surprinde evenimentele, cu participanți din

lumea domestică a existenței noastre. În Și trenul încetini autorul surprinde un fenomen prezent la mulți scriitori de după 1960: pierderea identității țărânești prin urbanizare, în sensul că personajele nu trudează pământul, ci fac navela între sat și oraș în trenuri fantomatice și murdare ce poartă indivizi enigmatice, extrași pareă din «azilul de noapte», într-un decor marcat de alcool și brutalitate, halucinant și înspăimântător, exponenți ai unei lumi în pragul năruirii... Agresat de această realitate alterată pe care, din idilism, încă nu o recunoaștem, deși ne invadează strivitor, Ion Beldeanu intuiește că aceștia (și noi alături de ei) trăiesc o dramă a declasării pe care nici măcar nu o conștientizează: „Platforma se ticsise de navești sosiți acolo de cine știe când și-acum părea o încăpere viermuitoare purtată pe roți. Prin cuiere, pe polițe se clătinau tot soiul de pachete, genți și plase burdușite cu cumpărături. Mirosea a sudoare și a ruțe râncede. Puțin mai încolo lipăiau plesnit cărțile soioase și unul dintre veselii jucători de ocazie repeta agasant, aprins de propria-i ambiție: «Bagă gras! Bagă gras!» sau: «Taci dracule, odată din gură, n-auzi?» Vorbele veneau chiar din spatele meu și cum stam rezemat de spătarul înalt și țepăn mi-au șuierat pe lângă ureche. Neplăcut, enervant. Dar nu m-am întors, deși voiam s-o fac, să-i văd nutra celui care urlase, oprit fiind la vreme de damflă puturoasă de tutun amestecat cu alcool din aceeași «sursă»».

Personajele pulsează între existență și non-existență și știu (nemărturisit) că orice revoltă interioară este sortită eșecului, ceea ce le explică psihologia de învinși: în proza *Înserare cu pești* scriitorul (intuiește neputința semidoctă a invidiosului Malița, iar în *Ape domolite* surprinde agitația sterilă din reacția unui săptămânal obscur cu reporteri incoerenti și persoane «importante» deranjate de apetitul indiscret al celor dintâi, ofensați ce revin (într-un interminabil joc de-a șoarecele și pisica) în coloanele unui interviu «de pe înălțimea cărora flutura steagul virtuților organizatorice profesionale».

În ceea ce privește stilul scrierii, remarcăm economia mijloacelor și directetea. Ion Beldeanu refuzând metaforismul în favoarea consemnării nude, într-o pledoarie pentru simplitate și esențializare. Limbajul este extras din imediatul vieții cotidiene, uneori nonliterar, alcătuit din proze alerte la nivelul discursului, cu suprapuneri temporale și provocări hermeneutice multiple. Am putea vorbi chiar de «provocările» textelor, ce necesită ajustări ale traiectoriilor, cu tensiuni ale așteptărilor satisfăcute sau dezamăgite, procesul percepției rămânând un scop în sine ce trebuie prelungit. Ca o concluzie dominantă, autorul se ocupă în primul rând de individualitatea lipsită de pregnanță, personajele sale aflându-se într-un «vacuo» perpetuu, aproape kafkaian, în care se poate surprinde cu acuitate conduita și gestica omului degradat și stăpânit încă de frieă. Iată un eșantion în acest sens: „Și din nou, cu aceeași nehotărâre împrumutată gestului, palma căpătă iar viață, înaintă deasupra genunchiului, se țârlă asemeni unui animal în pândă, pentru a lua înecet forma unui căuș, formă încă neprecizată, și brusc, ea și cum ar fi fost surprinsă în tentativa sa, reintră în molicinua poalelor, a culcușului din care abia se ridicase” (v. *Ca va*).

CAMERA CU MAȘINI DE SCRIS

de IOAN STANOMIR

Textul inaugural al Camerei cu mașini de scris (Editura Cartea Românească, București, 1997) de Constantin Abăluță, când, se deschide cu imaginea unui spațiu populat de elementele unei lumi în disoluție. Spațiul de retragere al lui Ion Ilina, zis Gandhi, compune decorul familiar al fostului său loc de muncă - paznicul depozitului de busturi din ipsos al dictatorului întoarce spatele universului în schimbare: „A trasat în jurul căsuței un pentagon.

Pe cele cinci colțuri a implantat în pământ cinci busturi de ipsos ale dictatorului, înalte de un metru jumătate. Între ele, din loc în loc, a pus câte un izolator de porțelan de înaltă tensiune, niște alpi helicoidali după un STAS ieșit din uz. Între acești izolatori, acolo unde se mai simțea nevoie, adăugat câteva cozi rămase de la steagurile cele vechi, bineînțeles după ce le tăiasse în două” (pag. 7). Există o detașare caustică în radiografia acestui destin: „Zavera” (Revoluția) e cea care se scapătă șederii în Paradis. Căderea din „Raiul Istoriilor” în cotidianul miser ia forma staclicismului abătut asupra mulțimii de busturi; și ceea ce poate face Gandhi e să salveze de la strugere cinci dintre icoanele vechii lumi.

Lovitura finală pe care o primește universul lui Gandhi e decapitarea busturilor salvate - ceva în echilibrul său interior s-a rupt definitiv: Gandhi n-a spus nici un cuvânt și nici n-a leșinat. S-a scuturat și s-a mai spălat în tindă, ca de obicei, și s-a întors în cămăruță și s-a așezat în vârful scaunului uitându-se șintă la ușă” (pag. 15). Ușa deschisă va deveni obiectul în jurul căruia se articulează nebunia sa. Dincolo de ea se află un spațiu nedefinit, mereu ocupat, lucrând la mașina de scris, un altul cu care Gandhi ar dori să se întâlnească. Singura cale de a trece dincolo e de a depăși acest obstacol: „A doua zi pietrarul îl găsește într-o baltă de sânge, printre sticlucile imprăștiute, cu un picior prins sub sulul de carton sfalțat” (pag. 16). Verdictul medicului psihiatru este fără drept de apel: „Mai avem aici un caz clinic. Unu și cu unu fac doi, deci suntem în plin proces.”

Acum n-o să-mi mai poată respinge pe oala cu sindromul ușii găsite” (pag. 17).

Carletto, din Piticul și dictatorul, e fascinat de o voce a cărei prezență îi modifică progresiv senzația, transformându-l pe pitic într-un dublu al dictatorului. Tot ceea ce mai conținea la Carletto era vocea - în cazul său, capacitatea ieșită din comun de a imita vocea dictatorului. Vehicolul acestei ciudate contaminări e radioul portabil, ce conferă omniprezență dictatorului, devenit ubicuu prin beneficiul tehnicii. Ucenicia lui Carletto se realizează în grădina zoologică a cercului, într-o vecinătate macabră: „Vocea dictatorului îi leză urechile o a doua voce; o așcută zilnic la radioul portativ de care nu se deslipa niciodată. În nopțile când nu putea să doarmă, se ducea lângă cușca hienelor și-n urletul lor exersa tot felul de scheciuri. Profitând de micile pauze între răgetele prelungi, își modula glasul în așa fel încât dictatorul să apară moderat ca expresie vocală dar cu prestanță vizibilă și-n ultimul cuvântel. A ajuns, cu timpul, să-i afle toate secretele de frazare, preferințele, manierele, repetițiile, glumele, admonestările (...)” (pag. 19). Pentru a nu afecta miracolul vocii renașcute, persoana piticului trebuie să rămână în plan secund; în spatele unui boschet, așezat pe un scaunel pliant, Carletto își joacă rolul victimei sale, acela de dictator incognito. Destinul său pare să se schimbe atunci când un admirator necunoscut îi oferă o sumă incredibil de generoasă. Rațiunea gestului e dezvăluită ulterior - piticul va trebui să împrumute vocea dictatorului unei organizații obscure, pentru a rosti un Discurs confecționat de aceasta. Refuzul lui Carletto decurge dintr-o conștiință a

caracterului său de dublu; el a devenit, până la un punct, continuatorul unui destin. Orice abatere de la ritual ar însemna o trădare. Moartea lui Carletto, ucis de obscura organizație, nu va schimba nimic. Vocea dictatorului supraviețuiește: „Peste câteva zile, într-unul din parcurile orașului, dintr-un boschet, un alt pitic dictator rostia DISCURSUL din bilețel. Printre cei care aplaudau cel mai înflăcărat se afla un om cu binoclu”. (pag. 25).

Paznicul Gusti, din povestirea ce dă titlul volumului, e la rândul său hipnotizat de vocea dictatorului. Un alt radio, abandonat de paznicul Arenelor Romane, împrăștiat în aer cuvintele Marelui Cărmaci: închis din greșeală în camera cu mașini de scris (e timpul unui congres de partid), Gusti simte chemarea irepresibilă de a scrie poezii patriotice, de a transcrie cuvinte ce-l copleșesc, „acest fluviu de cuvinte care durează de ore întregi și va mai dura până când va veni Simirad să-l oprească” (pag. 28). O mașină de scris ne-nuciată va face posibilă îndeplinirea acestei dotințe; Gusti devine poet prin simplul fapt al preluării cuvintelor dictatorului, căci poeziile sale nu sunt decât ecoul unui discurs: „Schimbând foaia, un sentiment de fericire îl inundă; simte că între el și Cărmaci se consolidează o legătură indestructibilă; începe să-și dea seama de amploarea și generozitatea gândirii care-i conduce mâna peste clape” (pag. 29).

Distanțarea ironică din prozele lui C. Abăluță e prezentă și aici. Un denunț va schimba destinul paznicului: una dintre paginile scrise a dispărut. Mecanismul justiției se pune în mișcare și entuziastul scriitor de la mașina de scris devine un pericolos conspirator. Nimic nu se mai poate opune cursului evenimentelor - un proces confecționat, câteva pledoarii angajate ale avocaților și Gusti e condamnat la 30 de ani închisoare.

A doua secvență a textului se deschide în zilele noastre. Domnul Augustin Grona, pensionar, locuiește într-o cameră închiriată la doamna Vorvorcanu. Dovada celor cinci ani de pușcărie executată de Gusti/Grona e un imens teanc de hârtii regropând romanul victimei sale. Ambiția lui Grona e de a se reabilita, dar o ironie implacabilă a destinului pare să-l urmărească. Reabilitarea obținută nu-l poate salva de la moarte. Un accident aparent stupid, în care pensionarul moare strivit de cheresteaua căzută dintr-un autocamion. Epilogul e prezent sub forma unei tăieturi de ziar, rezumând neutrul sfârșitul său: „Din cercetări reiese că manuscrisul unui roman autobiografic, pe care-l avea asupra sa, a dispărut. Se știe că în acest manuscris fostul portar al ICEMENERG-ului incrimina metodele folosite și implica persoane importante care...” (pag. 59). Accident? Crimă? Doar un alt destin în labirintul postrevoluționar.

Omul fără vârstă e Ganimede, izolat în propria sa insulă „Insula” nu e decât odăița de la mansardă, de unde Ganimede observă împrejurimile unui oraș copleșit de case scunde și copaci. Binocluul facilitează această contemplare a exteriorului, e un ochi artificial compensând refuzul de a părăsi colțul său de lume. Încrămenirea pe un trotuar, viața redusă la un cerc de câteva străzi, sunt simptome ale unei

alienări, ale unei despărțiri de o identitate anterioară. Povestirea e punctată de întâlniri ciudate; spațiul e încrămenit, iar existența are un ritm lent, detaliile umile convertindu-se, prin insistența descrierii, în fantastic.

Întâlnirea cu Septimius, proprietarul celor mai mari ghetete din lume, va precipita ieșirea la suprafață a vechiului eu reprimat: Ganimede își va descoperi vârsta, va înțelege că, înainte de „omul fără vârstă”, a existat un profesor Popescu. Sinuciderea lui Ganimede trădează refuzul întoarcerii în real: „Profesorul de fizică știe că de real nu poți scăpa și, fiindcă nu vrea să devină proprietarul Ionescu de pe strada Toamnei numărului 58 și să renunțe la multiplele deprinderi pe care omul fără vârstă le căpătase din neantul care-l zămislișe; și fiindcă acest om fără vârstă merită să trăiască în conștiința celorlalți măcar ca vis, ca amintire, profesorul inaugurează, cu propriu-i trup vertiginos catapultat, bezna nefârșită a celei mai mari ghetete din lume, GHEATA SEPTIMIUS” (pag. 82). Pentru Ganimede, „viața e vis”.

O oglindă malefică îi marchează destinul frizerului Fred din Scrisoare deschisă. Ea provoacă nenorociri clienților fideli și atrage vizita unui necunoscut straniu, poate un mesager al destinului. Istoria își face și ea loc în lumea lui Fred - mulțimea furioasă, provocată de un act al guvernului, sparge vitrinele frizeriei; ruda sa, profesoara cu picior de lemn, alege acest incident drept pretext pentru a redacta o scrisoare deschisă președintelui american. Ridicolul lasă loc fantasticului când ultima vizită a necunoscutului în frizerie va aduce și moartea lui Fred, obsedat până în ultima clipă de textul scrisorii deschise. Oglinda dispăre și ea, risipindu-se în văzduh: „În același timp cu oglinda căzu și geanul crăpat al ușii. Curentul care se stârni învârtelji ghemul de așchii cenușii, îl scoase val-vârtej din prăvălie și-l înălță în văzduh, purtându-l mult timp deasupra întregului cartier, pe deasupra masei de gură-cască ce ieșiseră pe la porți și făceau felurite presupuneri în legătură cu acest ciudat nor scâlpitor din care, când și când, se scuturau pe pământ minuscule fragmente de oglindă” (pag. 95).

Naratorul din 30 de kilometri achiziționează rulete (o meserie ciudată, avându-și rădăcina într-o pasiune de copilărie). Întâlnirea cu Baltazar Gudu, fost pădurar și deținut politic, va fi ocazionată de descoperirea unei astfel de rulete. Posesorul ei cere un preț neobișnuit, ruleta va fi plătită în 30 de kilometri de plimbare: „Doi kilometri pe săptămână. Treizeci de kilometri înscamnă aproape patru luni; doar atât îmi cere domnul Gudu pe ruletă. Are încredere în mine că nu voi trișa, de aceea mi-a și dat-o” (pag. 102). Toată istoria vieții sale se comprimă în acești kilometri parcurși, căci fiecare întâlnire prilejuiește o povestire. Baltazar Gudu are ceva dintr-un personaj sadovenian, păstrând cu grijă un anumit ritual al existenței. Până și sfârșitul său pământesc se leagă de ruletă și de prețul ei - bătrânul se retrage la privata Făinosu, locul său de reculegere. Naratorul îi dezvăluie un fapt bizur - Baltazar Gudu îi este dator cu doi kilometri de plimbare, prețului corect al ruletei fiind de 32 de kilometri. Moartea lui Gudu face zadarnică încercarea celui alt: „Domnul Gudu, în ultimele clipe de conștiință, îi lăsase pentru mine un mesaj. Acesta era: „Spune-i așa: să nu se supere că am trișat cu un kilometru și jumătate” (pag. 111).

Ruleta devine pentru narator un mijloc de a-și salva propria viață, de a dăruii cuiva amintirile sale. Prețul cerut va fi același: 32 de kilometri. „Mă simt bine. Caut pe cineva să-i dăruiesc ruleta. Îi pot cere în schimb treizeci și doi de kilometri. Pe măsurate. Șaisprezece ori doi fac treizeci și doi. Nu înșel pe nimeni” (pag. 112). Această povestire excepțională probează că, și în afara teritoriului fantasticului, prozatorul C. Abăluță își păstrează capacitatea de a improviza și fascina.

maria urbanovici

Limita disforiei

Aceasta-i procedura finală:
femeie, dacă te pândește disforia
ascunsă după ușă, sau poate-n
scârțâitul ei
perseverează..

Un smalt galben, o crustă coboară
pe orice cuvânt

și în cea mai îngerească ordine îl
expediezi

pe primul, pe-al doilea sub lepede.
Scrie: ponte dei sospiri.

Mai întâi vine Cățelul pământului,
subterane perfecte și amintirea
luminii dispar,

e de-ajuns un semnal și adaptarea la
efort

și la jertfă s-a împlinit

Vin toți pe rând în fața instanței:

Cum de-ai putut, împărate, să-ți pui
slujitorii

să biciuie marea cu fața brăzdată de
lacrimi,

să-i lași înfometati, când pâinea pe
mesele tale

emană mirosuri păgâne?

Sentință: să-ți urmărești propria
umbră,

Să nu mai poți nicicând
îngenunchia.

Prietenul minciunilor

Ei sunt cei mai fericiți, pentru că nu
au deschis decât

Cămara bucatelor alese, a
împreunărilor nocturne,

ei sunt cei mai fericiți în turma fără
nume, păstorul îi duce

pe tăpșan doar când o dorește el,
atunci în strai festiv

sună goarna, copitele frământă lutul
moale într-un ritm

săltăreț, vibrează aerul de
nerușinare, soarele privește

îngăduitor și exclamă: „o, vino
odată, măreț viitor”

Vezi, niciodată nu ai fost pregătit

pentru această vânătoare
de muște, ele se întâlnesc organizat,
lângă hoitul de carne,

lângă râul de micre, care curge pe
sub fereastra măscăricilor.

Nu trebuie să vii înarmat,
nu trebuie să risipești frenezia
sufletului:

fără emoții,
fără sentimente,
fără pic de rațiune

spune-le minciuni, minciuni.

Și vor veni în roiuri după tine!

Să surâd, să mai lăcrimez?

Seceratele ploii trag la edec, pe
munte

bolnavul a rămas suspendat în vârf,
tânără femeie cu nopțile pârjolite de

patimi

îmi stropeste fruntea,

închinarea și plângerea mea - un
tremur

în privirea tristă a copilei,

că mama face acum și ultimul pas
spre puntea prăpastiei.

Și ce zglopii clopoțeii insultă
urechea,

crește tensiunea, limita disforiei, pe
câmp

numai leșuri, corbi albi îmbătați de
trandafirii victoriei

O voce aud: stai nemișcată chiar
dacă zvâcnește absolutul

în tâmplă, nu vezi cordonul
fastuoșilor brazi

cum lovesc fără eroare în platoșa
țintei?

Cum crește adevărul în fiecare zi

Nu vă mai cer nimic, imaginare
egrete

care vă-nșirați la soare,

din cizme îmi scot nămolul și-mi
amintesc

cum defilați victorioase cândva

peste inima mea.

Luăți colecția întrecăgă de iluzii,
poate vă împlânziți pentru câte
momente

să respirați urma poetului -
singurătatea lui o strivesc între uș

să trosnească de durere ca o
maltrată,

starea care mă rodea până la os

și voi, afară petreceați,

vă-împreunați cu potârnicile
corbii

iar pe mine mă chemați să vă sta
pe limbă

ca un cuvânt pe care nu aveți
puterea

să-l roștiți.

Pierd din nerăbdare indiferență

De-ar pleca omul acesta, nu pot să
mi trăiesc clipa cu el,

tocmai acum, când soarele în
răsfiră prin plete lumina,

tegumentele aspre se înfișor.

cornițele melcilor din
cochili dau buzna prăvălind pest

mine zidul de piatră.

Aleargă, aleargă spre Intermundii
acolo vitele flămânde

nu mai sfârșesc pe tăpșan, m
flutură încă pânza inocenței.

Aș alerga într-un suflet acolo, de
omul din spate nu-mi dă

voie să-mi trăiesc clipa.

L-am descoperit incl ruginit,
metopă zgâriată de cuțitu

memoriei,
ar deveni o valoroasă descoperire

arheologică
dacă l-aș hrăni pe acest vierm

rătăcitor

cu o tavă de jăratice.

cu o mângâiere de alizeu.

Ar tresălta pe spinarea unui elefant
din armata lui Hanibal

însăpământând la porțile

unui imperiu

nevăzut.

Crede că cei mai autentici continuatori ai lui Cristian Popescu, în direcția unei reveniri la o topografie sentimentală, sunt Mihail Gălățanu și Adela Greceanu. Începând cu Familia Popescu, ce anunța post-textualismul, discursul poetic s-a emancipat definitiv de toate sechelele retorice explicite sau numai implicite; registrul prioritar solemn al formelor poetice românești a fost slăbit, escamotându-se treptat procedeele canonice care întrețineau condiția solemnității ca marcă specifică. Poezia post-textualistă recuperează lipsa de constrângere a prozei și își creează propria-i retorică, ceea ce nu înseamnă decât că criteriile de construcție a textului vor funcționa diferit, după alte traiecte care nu mai sunt în mod obligatoriu „estetice”.

Mihail Gălățanu descinde din autorul Familiei Popescu, întrucât scriitura sa (din Bunicul Kennedy sau din Evanghelia lui Barabas) se declanșează la act printr-o întărire afectivă a pulsionilor textuale, descriind și el, în modul cel mai prozaic cu putință, spațiul existențial cel mai apropiat, acela al propriei familii și al figurilor tutelare ce i-au marcat copilăria și formația. Textul urmează un traiect sentimental aleatoriu și ruse se produce un derapaj semnificant;

„EVANGHELIA” POETULUI

de MARIN MINCU

acum nu se mai poate stabili cu precizie momentul când proza sălcie devine poezie. De obicei, se începe prin a se descrie (ca act impersonal!) cadrul banal al vieții de zi cu zi, întâmplările și lucrurile cele mai obișnuite și mai anoste și această descriere perpetuă, această anecdotică goală se acumulează treptat amenințând realul cu o invazie de proporții, când, dintr-o dată, apare o deviere, o alunecare, o fisură semnificantă în derularea orală a discursului și evaluarea se răstoarnă și se schimbă, trecând pe neobservate la un registru grav. Nu mai rămâne nimic din ceea ce a fost derizoriu și ielțin sau rămân toate; numai că a mai apărut încă ceva în plus față de ce exista, o cantitate infimă de real (și de text) care structurează altfel lumea cunoscută. O scoate din amorf, din platitudine, din

plictiseală, și o împinge ușor către traiecte fictive, la limita tragicului și a parabolei. Astfel, „pădurea de piatră” devine o mașinărie kafkiană, „inima mamei” se schimbă cu „inima poetului” și începe să scrie în locul său, iar „nirvana e la marginea drumului” printr-un transfer de imaginar între „soldat” și „recrut”, ca actanți textuali ingenui. Universul familial capătă și în Evanghelia lui Barabas un alt statut decât cel comun, prin ambiguitatea ce se iese în procesul scrierii textului; pe măsură ce aceasta avansează ca discurs, are loc și lecturarea și receptarea sa cu o perspectivă mai înaltă, tinzând liminar către transcenderea derizoriului și artificialului. Din când în când, în mod instinctiv, poetul depășește superficialitatea descrierii fade și accede la actul textualizării, specific poeziei autentice.

O DILEMĂ

de MIRCEA CONSTANTINESCU

Este drept și oportun ca aceia dintre noi, osândiți la o profesie precisă (și, eventual, remunerată...) să se amestece sau nu în politică?... Firește că în calitate de actanți, nu de comentatori și chibiți. Dilema nu e nouă, nici la noi și, cu atât mai mult, aiurea. Ea se revarsă peste buza paharului deja plin cu obsesii cotidiene al cetățeanului dedat la îngândurări de ficcare dată când gafele guvernanților, vampirc, sug sublimul.

De obicei, în asemenea ocazii impardonabile, cetățeanul cu veleități sau cu veritabile aptitudini de meditație se revoltă. Protestul său - în familie, între prieteni, la cafenea, prin parcuri și prin gazete, - deci, protestul său atinge, de asemenea, sublimul. Și așa se face că se izbesc, atunci și atunci, două niveluri de sublim, ambele ineficiente și păguboase în ordinea concretă a vieții. Cetățeanul își varsă năduful, adică se răcorește. Iar guvernantul - în excesul funcției publice - își varsă incompetența.

Un bilanț vopsit în negru îl constituie și prezența la vot. Recentul absenteeism al înșilor din cea mai cuprinzătoare urbe sud-est europeană probează - mai era nevoie? - că bucareștenii nu mai creditează așa-numita clasă politică nici măcar cu minimul efort de a se deplasa spre o cabină de vot. Mă rog, ridic eu - vinovat! - din umeri. A fost să fie alegerea lor. Ca substitut al celeilalte alegeri. Refuz, tocmai la potou. Ar putea părea un refuz justificat. Un refuz care, totuși, îi spulberă în cele patru zări dreptul de a cârți; de a juli reputații; de a face haz de necaz. De ce mai protestează insul bucareștean (get beget sau alonim) fiindcă nu se face nimic în favoarea lui?! Sau fiindcă făcutul ăsta ar fi strâmb și caduc și știrb?!...

Există, în fiecare dintre noi, o anume dragoste pentru cifre. O fată morgana, asumată, pentru procente și sistematizări statistice. Un coeficient de orgoliu că am contribuit la dărâmarca unei false eternități locale și, implicit, am sprijinit afirmarea unei reale vocații. Așa cum există și vanitatea, descori oralizată deșănțat, că, fără votul

nostru, cutare și cutare rămânea ceea ce și fusese: o momâie cu pretenții viagere.

Stau și mă-ntreb, hamletian fugace, unde naiba au dispărut toate aceste apetențe? Ce farmazoană ne-a furat, direct din metabolism, curajul de a ne fali că am contribuit la căderea și/sau înălțarea unor ridiculi în postura de păstori?! Nu gestul, în sine, de a vota contează în cele din urmă. Dar motivația lui. Nu spun nouități, nu divulg minciuni. Comentez, cât pot de sincer și de înfricoșat. Fiindcă s-ar cuveni să ne deranjeze (ce eufemism!) trădarea. Nu găsec altă noțiune, orice sinonim ar fi simplu. E vorba de o trădare deșănțată, cu urmări dintre cele mai pernicioase.

I-am iubit, suplimentar, pe unii mari scriitori, deoarece s-au străduit să fie cetățeni. Cititi, măcar azi-măine, paginile așa-zis jurnalistice ale unor Dostoievski sau Eminescu. Vă veți convinge că nu zăboveau în efeminate reverii când se clădeau idealurile cetății lor. Că participau - nu doar la un amărât de vot, cu proporții și recuzite totdeauna discutabile, - dar la conviețuirea curentă, dăltătoare de seamă pentru azi, pentru mâine... Cine își mai găsește - între telenovele și stupide însăilări despre Dracula (de origine transilvană, auzi comedie!) - vreme să-și privească propriul suflet și să-și revizuiască clinchetul amărât al propriului buzunar, ar face bine să răsfoiască „amestecul” unui Arghezi în trebăluirile bucareștene, inclusiv în spațiul strâmt dar exploziv al alegerilor de primari.

Scriitorii, câți și cât s-au aventurat pe tărâmul politicii directe, au produs, până azi, discursuri, uncori picante, alteori demagogice, rar eficace. Chestie dezamăgitoare și, totodată, frenoare pentru eventualii amatori, veniți din generațiile din urmă. Vinovați de-o sărăcie impusă de către alții, și-au curbat, scriitorii cu pricina, spinările. A rezultat un câr-mâr apotropaic, sau o urmă de tibișir ereol. Adică, nici laie, nici bălaie. Măcar eu, personal, mă număr printru lași care nici n-au tresărit în front. Respectiv, s-au cununat cu ideea, năstrușnică și incestuoasă, că, participând

la vot, vor schimba ceva (prin punctele esențiale, nu?). Nouă ani de conviețuire cu post-comunismul mi-au demonstrat că n-am făcut decât să rămân un greșit. Vorba rugăciunii de scară. Căci, fie numai cărtese, fie mă amestec direct și, după cugetul și simțirea mea, îndrept lucrurile. Altfelva nu există, decât mental, oniric și melancolic și ineficient.

Desigur, intelectualii stau pe gânduri. Ei preamăresc valoarea meditației, în detrimentul acțiunii rapide, reale. Distanța dintre gând și făptuire, pentru intelectuali, stă drept metereș și argument irefutabil. Totuși, totuși, totuși. Câtă vreme niște avortoni, clienți/chibiți/slugarnici și cu spinări încovoabile, la comandă oportună, reușese să se-nfigă în tortul aniversar, cu care nestimabilii n-au în comun decât „pohta ce-au pohtit”, atunci intelectualii, chiar și aceia cu deficitul sedentarității, sunt realmente niște lași și niște iluzorii, dacă permit, fie și neprezentându-se la un oarecare vot, acestor nestimabili să rânjească, superior, vai!, pe ecranele internetului familial. „Fonții” și „Necarii” marelui poet, plus isteții șmecherăși de cure Carpații nu duc lipsă, vor reuși, astfel, să-și împartă favorurile, devenite sinceri (prin absența intelectului și a preocupării curente). Rezultă inevitabil o sărăcie generalizată. Și mai rezultă și un dezinteres și un sictir, dovedite și ieri-alaltăieri, când cu alegerea starostelui meseriei de bucareștean. Mi-amintesc că Ilustrul Împușcat din decembrie '89, când dorea să-l piardă pe vreun colțos din CC sau din Biroul Executiv, îl propunea pentru groapa cu lei a primariatului bucareștean. Știa vipera ce știa...

EU, prin scrisul MEU, fac politică; și-atunci, de ce să mă amestec în politică?!

Dilema se nutrește din suc propriu. Parecă-mi vine să zic că-i o falsă dilemă. Dacă nu mă amestec, atunci de ce să injur pe cei amestecați?! Doar întrucât personal mă străbat ca o câmpie lipsită de gropi și ingerințe?! Firește că nimeni, cu-atât mai puțin cu însumi, nu-mi garantează că sunt, din oficiu, mai breaz decât foștii/actualii/viitorii guvernanți sau primari. Măcar, însă, ar merita să-necere. Să propun. Să investesc. Să împrșc cu sugestii și reclamații concrete. Sau, vai, măcar să votez... Dacă taci, rămâi filosof. Sau, de ce nu, un simplu retardat. Hai să (ne)alegem. Între și între.

reacții

MASCULIN/FEMININ

Casele de pe Doctor Lister... și le mai amintești?... undeva într-un salon, acolo se întâmpla cel mai des... dar vocea, vocea o maiții minte?... o auzcai mereu, când treceai prin fața ferestrei... răsună clar în noapte... o voce educată, distanțată pareă de tot ce se află în jurul ei... de mobila joasă desfășurată pe trei pereți, de colecția de clopotei și zurgălăi, de albumele de pictură..."

"Doctor Lister spuneai?... da, e posibil... îmi spune ceva... lasă-mă... Despotide... inginerul Despotide și soția lui..."

"Da, la ei se țineau petrecerile... da' adevărate, nu oricum..."

"Venea multă lume bună... dar mai erau acceptați și alții... Doamna Despotide avea o întreagă colecție de ciudățenii..."

"Tu i-ai cunoscut?"

"... Așa cred, dar niciodată n-am putut să-i înțeleg cu adevărat... chiar m-am întrebat de unde au atâta timp pentru ceilalți ca să le mai rămână și lor. Apoi, fiecare încerca pareă să fie centrul atenției. Nu știu, chiar, ce căutam printre ei. O parte din mine îmi spunea să merg... apoi totul căpăta un alt sens... aș fi plecat de multe ori, însă ceva mă ținea... eram prea diferiți unii de alții... poate tocmai de asta eram atât de atrasă..."

Ajunseseră la ei într-o seară după ce băuse destul de mult în cămin. Daniel Tamaș, statisticianul, a dus-o. Pareă-l auzea și acum... „Hai, că e o petrecere în apropiere... în Lister..." Își amintea apoi că era invitată la dans de mai mulți bărbați... era chiar unul care o pipăia... a mai băut șampanie... S-a trezit a doua zi. Casa era aproape pustie. Ferestrele erau deschise și o femeie dereticea în jurul ei. S-a uitat în oglindă fără să știe unde se află. Și-a amintit de Daniel și s-a infuriat îngrozitor. Găsise ușa deschisă și voia să iasă.

"Doamna vă așteaptă cu cafeaua - veni vocea femeii care-i urmărise fiecare gest. Se apropie de ea... Pe aici, vă rog... în salon". A urmat-o.

"S-a terminat târziu petrecerea, așa se întâmplă de obicei la noi... Tu ești Lelia, nu?"

"Daniel mi-a spus că studiezi literale... care mai e starea de spirit în facultate?"

Mult timp Lelia n-a putut să-i răspundă la nici o întrebare. Nici măcar nu știa dacă Elena Despotide aștepta vreun răspuns, așa liniștită cum era, sorbindu-și cafeaua, urmărind căderea florilor sau timpul care trecea.

Părul ei șaten, strâns în conici, îi dădea o înfățișare elegantă, decupată pareă dintr-un vechi jurnal de modă. Era dificil să-i apreciezi vârsta, de pareă așa ar fi arătat dintotdeauna... ridurile din jurul ochilor se răspândeau leneș, pierzându-se în puful timpelor... O palară bleu răspândeau întreaga ei faptură ososă. Uneori avea câte o însuflețire nefirească stării ei de liniște continuă așa cum un val răitacit umezește nisipul unui țărm uscat... „Victor a ieșit cu copiii în Cișmigiu... trebuie să vină... Când te aflai lângă ea, aveai impresia că nu există în jurul ei, aceeași liniște bleu, dimineața absente din viața ei. Încet, Leliei îi reveneau în minte fragmente ale nopții petrecute în casă... o altă doamnă Despotide, agităndu-se, răzând, strigându-l pe Victor al ei, făcând de două ori complimente aceleiași persoane, bucurându-se pentru fiecare individ ce-i călca pragul ca și cum fiecare petrecere ar fi fost prima ei aniversare. Undeva, printre invitați, Daniel Tamaș, aplecându-se puțin teatral pentru a săruta mâna amfitrioanei..."

"Lelia... Lelia Gorceanu... Studentă la Litere..."

"Tu întotdeauna vii cu femei frumoase... Apoi, dându-și seama că a gafat, îi strânse mâinile privind-o cu subînțeles... Numai că pleci fără ele..."

Vino, îi spuse, - trebuie să-i cunoști pe ceilalți..." Apăsă într-un fel bizar pe «trebuie» și o purtă spre un bărbat înalt și drept, atitudine riguroasă, linii clare pe chipul lui viril... „Victor Despotide, soțul meu. Domnișnara Lelia Gorceanu, studentă la litere..."

"Și pe cine însoțește acestă încântătoare domnișoară... iertată fie-mi întrebarea..."

"Pe Daniel" - își întâmpină doamna Despotide soțul.

"Un tânăr cu perspective", spuse Victor, cântărind-o din ochi... Desigur... după calculele lui, în această țară, peste câțiva ani, populația masculină va fi în inferioritate numerică: 1 la 3. Probabil că de asta face exerciții de acomodare..." Ei bine, nu mi-am imaginat că vor fi atâtea femei frumoase..."

florin ciucurovski

"Studiez Literele", spuse Lelia, și pareă nu-și mai aminti nimic din ceea ce s-a petrecut cu o seară înainte...

"Mai vrei lapte?"

"Nu, mulțumesc... poate puțin zahăr..." Lelia o privea oarecum în ciudată. Ar fi dorit să fie altfel, așa cum rareori oamenii ies în întâmpinarea așteptărilor noastre. Nu știa la ce se gândea, dar cu siguranță nu la faptul că ar fi fost studentă la Litere. De multe ori avea sentimentul că nu respiră, că nu există așa cum percepem cei mai mulți viața...

Lumina dimineții ajungea în camera rotundă de undeva din salon, atingându-i profilul nemirean. O altă tresărire îi scutură umerii, făcând-o să-și încordeze întreaga faptură. Își întinse ușor gâtul, tuguindu-și buzele, spre fereastră din grădiniță. În ușă apăru femeia din casă: „S-a întors domnu' Victor cu copiii... Spune că sunt morți de foame..."

Victor Despotide îi apăru Leliei altfel decât cu o seară înainte. Înfațișarea lui sportivă, bluzonul ud, mirosul de transpirație ce-i invadă nările o trezi din mahmureală. Victor se apropie de soția lui sărutându-o fugar, pe Lelia aproape o ignoră, apoi spuse hotărât: „Sunt mort de foame..."

Simți apropierea lui ca pe ceva nou și încercă să-și facă în gând rugăciunea ce-ar fi ferit-o de ispită. Așa era Lelia, tulburată de apropierea oricărui bărbat cu care avea ocazia să flirteze. I se părea

destul de ciudat Victor Despotide, gândindu-se la complimentele pe care i le făcuse cu o seară înainte, și la răceala de acum. Se văzu în locul doamnei Despotide și regretă că nu s-a născut ceva mai înainte pentru a-l cunoaște și pentru a se însoți cu el. Nu înțelegea sub nici o formă atracțiile acestea pentru bărbați mai în vârstă decât ea. În fond, Victor îi putea fi tată. La masă, copiii își dădeau coate. Doamna Despotide îi privea nesățiosă, ai fi spus că vrea să îi mănânce.

Victor se concentra asupra farfuriei din fața lui, înghițind ca un animal hămesit. Lelia simțea cum i se pune un nod în gât de emoție... „Câtă masculinitate în fiecare înghițitură..." Și încercă să simtă atingerile lui, gândindu-se că ar posedea-o ca pe o bucată de carne... „Da, pentru că femeia nu avea nevoie de spirit, ea era o bucată de carne și așa trebuia să fie tratată în locuri publice, la petreceri, dar mai ales în patul lui Victor". Începu să mestece nervoasă, fără să mai reușească să-și controleze mișcărilor. În jurul ei se lăsă o liniște densă ca ceața. Copiii se opriseră din chichotit, cu ochii mari ațintiți asupra ei, schimbând priviri mirate. Doamna Despotide o căuta cu privirea pe Marieta... Numai Victor nu reuși să fie scos din ale lui...

"Marieta, făcu doamna Despotide, mai adu, te rog, un bol de supă..." Atunci Lelia înțelese că ea era cea care făcuse atâta liniște în jurul ei. Victor termină repede masa și se scuza că nu putea sta mai mult. Am de terminat o lucrare... Ne vedem mai încolo..."

Nici atunci și nici cu mult mai târziu, studenta în Litere, Lelia Gorceanu, n-a putut înțelege disponibilitatea gazdelor sale de a-i acorda atâta timp. Avea impresia că viața trece pe lângă ei fără să lase urme... numai ea și ceilalți le îmbogățeau existența prin simpla lor prezență. Clopotele Sfântului Elefterie anunțau vecernia. Lelia își aminti că are de pregătit un seminar și se hotărî să nu măzăbovească. Victor n-a coborât din camera lui așa cum promisese. L-a păstrat mult timp în gândurile ei, având undeva, în adâncul sufletului, urmele unui vag păcat.

Clopotele Sfântului Elefterie se auzeau până la Proteasa. Parcul Operei era plin de oameni care ieșiseră la plimbare însoțiți de copii, câini sau pisici. Un scârțâit înfundat de frâne se adăugă hurațiiului monoton al bulevardului. Din troticubuzul 69 coborî un cuplu elegant, bine-dispus și puțin cam grăbit. După ce au traversat parcul, și-au mai rărit pașii. În aer plutea mirosul florilor de castan și magnolie. Timpul părea ușor încrămășat de mișcarea orașului. Oamenii intrau și ieșeau din biserică. Lumea căpăta o altă dimensiune, de cuprins într-un gest sacru. Doctorul Elias Messner gândi atunci că trecuseră mai bine de douăzeci de ani de când nu mai intrase într-o casă a Domnului. Era, dacă-și amintea bine, la prima căsătorie oficială într-o biserică, a lui. Dar pareă totul se destrămasese sau se împlinise - nici el nu-și dădea bine seama -, dispăruseră naivitățile, entuziasmul, goana după titluri. Își privi femeia de lângă el și-și simți sufletul împăcat. Nu suferise niciodată atunci când era admirată de bărbați... și mai știa, viața îl învățase, că femeile sunt pierdute nu atunci când li se acordă atenție de către alții, ci atunci când dispăre interesul celor de lângă ele. Nu avusese îndoieli din partea femeilor cu care s-a însoțit. L-au iubit toate, numai lui i-a trebuit mai mult până să se deprindă cu dragostea, singurul lucru de care pareă fusese văduvită ființa lui matematică. Existase atât de puțină poezie în viața lui... În fond, o ecuație cu atâtea necunoscute ascunse în spatele țesăturilor, plăgilor, celulelor. Așa avea să arate viața lui... Un mare semn de întrebare... sensul acela pe care nu-l găsea, nu-l putea exprima în câteva cuvinte, într-o frază, o existență deschisă, sângărândă, invadată uneori de un bine niciodată conștientizat. Privind în urmă, simțea desenul că-l ajunge sterilitatea... și cât de bizar că lucrurile în care crezuse atâția ani să nu mai aibă nici un sens pentru el. Lumea rămânea aceeași, el se schimbă, voia altceva, descoperise că avea nevoie să se așeze la casa lui să facă un copil, să devină bunic.

Despotizii, simțea el, le aveau pe toate, de aceea

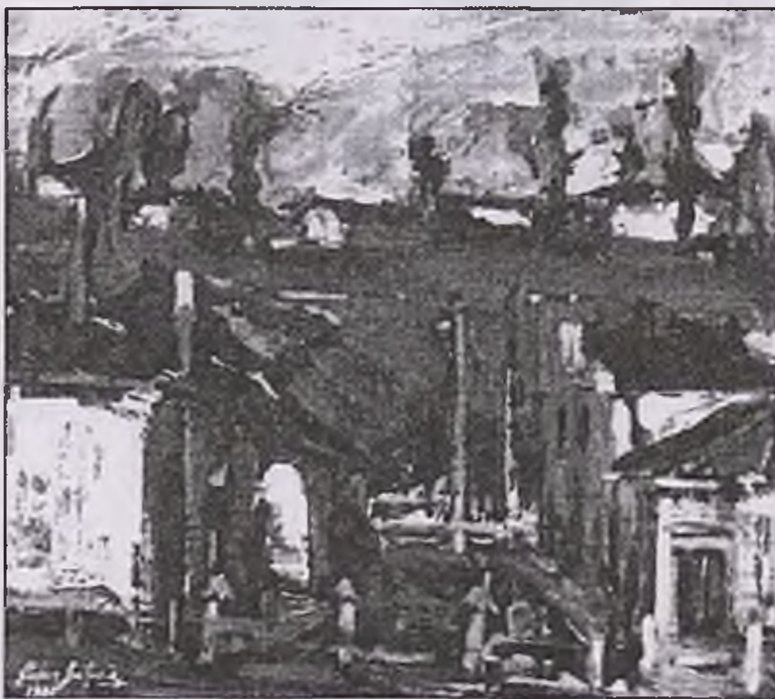
căuta comonanța atât de mult. Aveau un mariaj exandru crescuse, ajunsese la vârsta la care se începea în viață de nesomn pentru prima lui dată; Elena Despotide suferea și ea alături de el. Numai el, cunoscător Messner, refuzase atâtea să creadă în trănicia acestei împliniri, a mijlor părintești, a lumii care rămănea mereu aceeași. Acum tânjea după ceea ce altădată refuzase să-și conștient. Renunțase să mai facă bilanțuri, și păreau înconștente, și nu reușea, cu siguranță, să obțină un obiectiv... Chirurgia nu-i mai oferea nimic nou, imeni pareă ar fi suferit toți de aceeași boală, rându-și trupurile putred. Oamenii puteau fi evaluați foarte bine și după gradul de descompunere a ficatului, pungile de sub ochi, ochiarele umflate... Altădată n-ar fi acceptat că el avea îmbătrâni și el, acum se gândea că trecuse cu devărat în domeniul pe care-l studiasse atâția ani și că putea fi, foarte bine, material didactic... Nu știa dacă elulele moarte devin, precum amintirile, eternitate. Ajunseseră să resimtă ca pe o povară trecerea lui între oameni, că nici o filosofie nu-l putea scoate de sub efemeritatea fiziologicului... Uneori își imagina timpul și istoria ca pe un mare hoit care nu mai dispărea, hrănit de existențele indivizilor ca el, nu ca atâția alții pe care-i cunoscuse... Sute de istorii, vieți metamorfozate în devenirea spre un necunoscut. Îi considera chiar și acum naivi pe cei care aveau o filosofie pe care el nu o accepta... Măcarca cu sine era un fel de moarte a sinelui, dar putea să accepte că a murit, n-avea decât să aștepte o revelație sau un cataclism... Ar mai fi vrut să trăiască o mare fericire, așa cum oamenii le este dat o singură dată în existența lor... Numai să-i supraviețuiască, își spuse, numai să fie sigur că există, să nu treacă pur și simplu pe lângă mine, așa cum au trecut atâtea oameni...

Doctor Lister l-a fascinat întotdeauna, își amintea atât de bine de el, încă din copilăria lui. O vizita pe lângă bătrâna doamnă Vista, cea care găsea atât de repede etimonul fiecărui cuvânt pe care-l cunoștea... O vedea și acum... Fața ei alb-albastră, marmoreană, orbind patru limbi străine, la fel de trist pe toate, dar fusese fascinat, și această fericire a copilăriei lui nu i-o putea șterge nici una din impresiile de mai târziu... Fusese nepoata unui industriaș, fabricant de ciocolată. Îi plăceau atât de mult dulciurile, încât le mânca, fără dubii, florilor... Urma apoi să-l viziteze la Snagov, cu două din nepoatele bătrâncii doamne. Aveau un aer de sfinte, poate că tocmai asta îl încitase atât de mult. Le visa nopți în șir, se gândea că se va căsători cu ele. Dar visele i-au fost scurte, ca un semnal de război, odată cu plecarea lor în Austria. Doamna Vista, dezmoștenită, avea să moară în demisolul vilei în care locuise mai bine de patruzeci de ani. Student fiind, a vizitat-o ducându-i o cutie de bomboane. O găsisse senilă, vorbind dezlanat despre cele două nepoate, despre Austria atât de râvnită, de un logodnic și despre o anumită doamnă Iablonska, ce-i împrumutată romane de dragoste... „Asta nu e ciocolată, dragul meu, asta e altceva, spuse, începând să fredoneze un vals”. Se trezi din reverie ca să adauge... „Să nu mai vii pe la mine, să nu ne certe...” Arăta ca un animal speriat, cu părul desfăcut, în camera întunecată, tixită de fotografii, haine și mobilier vechi...

Strada era stăpânită de o liniște nefirească, ruptă parcă de timp, de istoria crudă, neînțeleasă de oameni... fără sens, dar indivizii încercaseră mereu să-i găsească unul pe care-l identificau cu drumul lor. Poate tocmai din acest motiv istoria era atât de putredă. Cei ce dădeau sens istoriei erau ori paranoici, ori schizofrenici, o istorie mărunțică - își zise - dezcehilibrați.

Simțea fiecare piatră de pe caldarâm, fiecare adiere a vântului, răsuflarea ei, pierderea într-o lume ce-i era mai mult străină... Apoi atingerea ei umedă, de femeie tânără, mirosul părului ei lung și blond. Uneori îi strângea mâna într-un gest foarte

scurt, ca un copil speriat de nu se știe ce arătare... Îi întâmpina apoi, tăcută, privirea lui neliniștită, dându-i zămbetul ca o școlăriță vinovată că a fost descoperită copiind? la lucrarea de control. Tăcerea lor era diferită. Amânau de mai bine de șase ani să-și răscolească temerile sau neîmplinirile, și deseri se întreba dacă nu greșise căsătorindu-se cu o femeie atât de tânără. O iubea, dar pareă dragostea strânsă în trei vieți nu făcea față simței ei. Se gândea la ea ca la un dar pe care nu-l merita, umilit de maturitatea lui, de simplitatea cu care le putea impresiona pe femeile tinere. Era nedrept să le cucerească prin puterea rațiunii și să-și mențină astfel dragostea... Pareă ar fi mințit mereu, pareă nu ar fi fost de ajuns acest răspuns... Lucrurile se complicau dar el nu putea da înapoi, încercase mereu să-și depășească limitele, forțând lucrurile, neștiind niciodată unde avea să ajungă... Era convins că există ceva numai al lui, ceva de care nu putea fi văduvit și poate că tocmai de aceea a mers atât de departe, aproape orbește. O descoperirea zilnic, altfel, așa cum nu o știa, și se întreba dacă a cunoscut-o vreodată cu adevărat. Poate că tocmai asta îl înmușcise atât de tare alături de ea. O iubea pentru că era asemeni lui, pentru că era altfel decât toate femeile pe care le cunoscuse, pentru sufletul ei, pentru arta ei. Nu descoperise niciodată atâtea lucruri într-o femeie și, poate că tocmai acest fapt îl făcea să se simtă frustrat... Darul meu nemeritat - cum îi plăcea să spună. Nu avusese niciodată atâtea forță încât să poată intra în neliniștile ei, poate că prea multă vivacitate îl vlăguia. Ajunseseră de multe ori să nu-și mai poată duce frazele la capăt, găsindu-le goale, lipsite de conținut. Cât de mult făcea un singur gest al ei, cum putea să-i

răscolească întreaga ființă. „Sunt nedemn de tine, știu prea bine că nu te merit...” - i-a spus într-o zi. Ea a tăcut, îmbrățișându-l, apropiindu-i capul de pieptul ei. L-a sărutat și apoi l-a dus în atelier. Pe șevalet, seîndat în lumina dimineții, cu vopsea încă umedă, un tablou reprezentând o vioră cu corzile rupte... „Ți-l dăruiesc, spuse, l-am făcut pentru tine...”

Lucrurile evoluaseră de atunci în tăcere, într-un sens pe care nu l-a putut descrie niciodată. L-a fost întotdeauna teamă să vorbească despre ceea ce era între ei. Aștepta ca timpul să le mai rezolve tăcerea. Realiza că nu mai era de mult rezonatorul ei, că printr-o nefericită întâmplare, nici el nu știa care, nu mai erau aceiași. Cât de frumoasă a găsit-o încă din prima zi, a perceput-o mai mult ca pe o sălbăticiune în peisajul domestic al Despotizilor. Se îngrozea cât de ușor un bărbat putea să cadă pradă farmecelor ei, în fond, în dragoste indivizii sufereau asemănător. Se întorcea mereu la gândurile lui înșelătoare, măsurându-și trecerea, sperând ca totul să se lumineze, să-și găsească liniștea de care avea atât nevoie, dar nu era așa, pentru că descoperirea în el abisuri necunoscute până atunci, lucruri pe care nu

le putea crede. Ia care nu se gândise înconștente să îmbătrânească, să fie trădat de colegii lui medici, de asistenții care-i vânau catedra, de mâinile cu care opera. Lumea se obișnuise să-l vadă într-un anumit fel, iar el resimțea deja totul ca pe o povară. Bătrânii îl recunoșteau ușor, îl salutau și auzea în urma lui, ca un murmur: „Doctorul Messner... Aaaa cine, chirurgul?” Altădată nu dormise nopți pentru munca lui, acum era sigur că dacă ar trebui s-o ia de la început, ar face altceva.

O simțea lipindu-se de el, lăsându-se cu toată greutatea, jucându-se. Tineretea ei îl făcea să mai uite de micile neajunsuri ale vieții pe care o ducea. Aștepta să-i audă vocea, simțea că trebuie să-i spună ceva, doar că ea și-a continuat joaca, sărutându-i fugăr mâna, mușcându-i degetele, răvășindu-i părul. O privea amuzat, aranjându-și cravata pe care i-o dăduse la iveală printre nasturii pultonului, prinzându-și cureaua pe care i-o desfășeuse. Se depărta de el, răsând, îi ceru s-o prindă, apoi începu să alerge. Elias grăbi pasul, dar simți că nu poate s-o facă, paralizat, neputincios de a reacționa la nebunia ei. Trupul pareă i se golise de sânge, sfâșiat de o durere organică, ce n-ar fi cedat la nici unul din calmantele pe care le prescria pacienților săi. S-a întors lângă el, prinzându-i brațul protector. „Ești un rău - îi spuse - n-am să mă mai joc niciodată cu tine”. Apoi simți ca pe un blestem tăcerea ce se pogori asupra lor. Ajunseseră în fața casei Despotizilor. „Elias, o auzi el, ce se întâmplă cu tine?” „Nimic, veni răspunsul lui, mă gândeam” „Și eu am voie să știu?” Ezită. „Da, sigur, tu ai să știi prima”. „Atunci e bine. Hai, că lui Victor i s-au lungit urechile de când ne așteaptă”.

Doamna Despotide îi întâmpină entuziasmată: „Dragii mei, ce s-a întâmplat cu voi, credeam că nu mai ajungeți. Ce bine arătați amândoi, și tu, cât de elegantă ești, te cum răsuflă Messner asta...” „Mare erai... Și de unde ți-a cumpărat rochia? trebuie să fi costat o avere”. „E unicat” - zise fericită... „Păi ce, tu nu ești unicat... Victor, vino s-o vezi cât de frumoasă e...” Rămăseseră nemulțumiți în holul de la intrare. Elias se simțea flatat de admirația doamnei Despotide, împănându-se. Victor cobora de la etaj, în fața sufragenei, ca un înger de marmură, ținându-și răsufletul; cu ochii mari ațintiți asupra grupului de la intrare, stătea Andrei. În minte-i stăruiau cuvintele mamei sale: „S-o vezi cât de frumoasă e... Cât de frumoasă”. Rușinat că a fost surprins de privirea ei, se răsuci și o apucă pe scări, lovindu-se de tatăl său. Elias izbucni într-un râs sănătos. Victor, care a înțeles despre ce era vorba, i se adresă:

„Domnu' doctor, ar trebui să fii mai atent cu toți bărbații care mișună prin casa asta, că nu se știe niciodată...”

Victor se îndreptă spre bar de unde scoase paharele de băutură, aruncându-i o privire discretă lui Elias: „Cred că n-ai de gând să stăm pe uscat... Ce să-ți dau?”

„Eu zic să începem cu câte un whisky...”

„Și doamnele?”

„Noi?”, făcu doamna Despotide, „cred că vin alb, și o să pregătim ceva de mâncare...”

Victor dădu drumul la muzică:

„Astăzi o să fim singuri”, i se adresă el lui Elias. „Ia spune-mi cum o cheama pe asistenta aia a ta mică și drăguță care-mi alina durerea de cap după petrecerea de Sfântu' Vasile?”

„Nora... Nora sora... da' de ce te interesează?”

„Am întâlnit-o acum câteva zile la mine la institut. Cică îi poartă sâmbetele unuia, Pavel Niculescu...”

„Nu mai spune, se arată Elias interesat. Păi, e măritată?”

Din bucatărie se auzi vocea doamnei Despotide: „Cine se culcă cu Niculescu?...”

Petrecerea începuse.

ÎN CĂUTAREA EVENIMENTELOR CONSEMNATE

de MARIAN DRUMUR

Avea o dorință obișnuită în ziua aceea - un ziar care să conțină suma convulsiilor cotidiene sub o formă digerabilă, plăcut la gust, catifelat la despărțire.

Automobilul zdrăngănea înfundat la trecerea peste micile cratere stradale, îndreptându-se spre centru, spre intersecțiile semaforizate unde pândesc vânzătorii pe picior și răzuitoarii de parbrize. Dar trebui să întoarcă la podul trenului uzinal, unde o echipă de constructori instalează bariere și nivela mobile de beton proaspăt. Pe splai nu se putea merge din cauza șanțului pentru magistrala apelor uzate, așa că o apucă pe Aleca Gorniștilor, la capătul căreia se ivi o uimitoare vilă cu turnulețe marmorate, al cărei zid împrejmuitor încheiea tot pasajul.

Așa a ajuns domnul Leonida - Leo pentru apropiați - să parcheze autoturismul, ca de obicei, pe spațiul verde din spatele Halelor și să parcurgă pe jos distanța până la piața Părgarilor, ca să iscodască tarabele acoperite cu maldăre de cărți colorate și publicații de toată mâna. Dar nu era momentul potrivit - edițiile de prânz nu sosiseră, așa că hotărî să se îndrepte spre Complexul Vechi, pe scurtătura din spatele teatrului. În dreptul Liceului Reformat se înghesuiau câțiva oameni, vociferând; chiar când le penetră grupul, se puseră în mișcare, antrenându-l spre interior până la o sală de clasă.

„Fie, își spuse domnul Leonida, voi asista la un fapt chiar în miezul său”, și se lăsă într-o bancă.

Discuția porni și se încinse - era vorba de niște autorizații, de concesionări, pe care oamenii aceia le cunoșteau foarte bine, așa că își replicau într-un argou specific.

- Ne trebuie un HG rapid; să construim un fond mutual.

- Administrat pe față?

- Ei, cum? Pe încredere, pe o cărtiță!

- N-avem nici o garanție; poate o presiune, un dosar... avem specialiști.

- Eventual, ne bazăm pe un patrician, intervine el.

- Îi mătură jumătatea lui 666!

Vorbele provocară, surprinzător, o pauză în care oamenii se priviră cu suspiciune.

- Mă, glomerulă, suntem într-o școală, interveni un mustăcios cu ochi bulbucași, ce te bagi, nu-ți merge instalația?

Ceilalți tăceau.

- Uite, să ne spună dumnealui, îl indică mustăciosul pe domnul Leonida.

- Da, desigur, bolborosi acesta, protecția socială este friabilă..

Vocea i se făcu tot mai mică, realizând că ceilalți se ridică încet în picioare și îl privesc, tac și priveșc.

- Doriji să prelungiți închirierea cu încă o oră? întrebă un pedagog, deschizând larg ușa.

La timp întrebarea, la timp ea să se risipească grupul, ca și când n-ar fi existat, cu domnul Leonida clipind nedumerit în lumina caldă a străzii.

- Tu, ce bine-mi pare că te văd, îl luă cineva de braț, hai să ne grăbim, mergem să luăm mălai proaspăt, ha-ah, o ocazie minunată!

- Irina, ce mai faci, Irina, tu ești?

- Întrebările tale stupide, ha-ah, tu ai să-ți consumi viața întrebându-te, în loc să acționezi! Ai o pungă? Nu-i nimic, îți dau eu una, uite, aproape am ajuns, numai să nu fie prea târziu!

- Ce-ți face băiatul?

- Ce să facă, dacă îl crește singură? Se joacă și el prin curte, cu fiii oamenilor.

Din vorbă în vorbă, au ajuns la „Cereale” și au cumpărat mălaiul proaspăt - câte o pungă fiecare - după care au făcut drumul îndărăt, domnul Leonida simțindu-se obligat să-și însoțească fosta prietenă (cei! de mult fusese

asta, gândea el) până acasă - un bloc de pe vremea spaniolilor, cu o imensă curte interioară pietruită, spre care dădeau balcoane comune, ascunse de plante agățătoare.

- Tanti Rina, tanti Rina, o întâmpinară câțiva puști. Sima iar a alunecat în pivniță!

- Ha-ah Leo, te rog ocupă-te de asta, eu am de pus rufele la fier și nu uita, să veniți la masă când trebuie, că nu încălzesc de două ori!

Alarmat, domnul L. o urmări cum urcă treptele, apoi se luă după copiii care săltau în fugă. Spre capătul celălalt al curții, pe fundul unei guri de acces în pivniță stătea cinchit Sima și frământa în mâini o batistă însângerată.

- Ce ai băiete, te-ai lovit? se interesă domnul L.

- Are hemofilie, îl lămuriră în cor puștii. Iese când are chef, nu e cazul să vă faceți probleme!

- Nu-mi fac, bodogăni bărbatul, ce probleme sa-mi fac, doar nu-i sunt tată, presupun că nu, mă

întreb dacă nu cumva..

Tot mai slab, monologul se pierdu sub gangul spațios; în dreptul porții mari, domnul L își aduse aminte că la scara cealaltă locuiește Darius, cum putuse uita nemaipomenitele zile ale copilăriei, apoi ale adolescenței comune?

Treptele domoale, palierul cu ușa sculptată și, după apelul soneriei, chiar cel ce fusese Darius îi deschisese, identificându-l fără șovăire.

- Intră, umbră veche, doar tu mai lipseai din hardughie, că doar sârbătorim treizeci de ani de la Victorie, ia uitați-vă cine a venit!

Împins, bătut pe umăr, purtat prin camere, Leonida abia putu să îngame că are o pungă de mălai și trebuie s-o deponă.

- Gata, am înțeles, îi făcu cu ochiul Darius, uite, mai adăugăm punga asta cu pui și le punem în frigider, ești mulțumit? Hai, să-ți ofer un chimion!

Serviciul cu băuturi era toemai în ultima cameră, unde câțiva musafiri se instalaseră în jurul aparatului de radio. Se auzeau frânturi de comunicate, voci îndârjite, zgomote stradale întrerupte de pocnete, coruri bărbătești, vuiete înfundate, pe care auditorii le urmăreau cu expresii de religiozitate.

- Lasă-i în pace, îl ghionti vesel Darius pe companionul său, oarecari tulburări, ca la orice sârbătoare, uite ici, să ciocnim în memoria Gropii, ți-aduci aminte, măi hoplitule?

Fălfăi aripile mantiei sale inflorate, dezvăluindu-și ciucurii brăului din mătase cărămizie și se înclină în fața unui grup de doamne răsfățate pe sofaua salonului.

- Frumose necunoscute, îngăduiți să vă înfățișez pe neasemuitul Leo, care scuipa nu departe decât oricare dintre noi, imaginați-vă când ne duceam la galeria cinematograful „Frații Edison”, ce diluvii!

- Ah, se vede că domnul este artist, spuse un din doamne, povestești-ne totul, - detalii pe acțiuni sordide, totul!

Deci, domnul L. se așeză pe taburetul scut de lângă sofa și începu:

- Un ziar, un banal ziar, stimate domnișoare, m-a adus aici, dar m-a împiedicat întâi beton care se turna la pod, apoi șanțul de pe splai și a mai departe..

- Oh, în public! exclamă una din doamne.

- Ființă de extracție joasă, graseie a doua.

- Își confundă sexul cu poșeta, tranșă a trei făcându-și vânt cu evantaiul.

Siderat, domnul L. se ridică și se îndreptă neobservat, spre ieșire, dar luă seama, se duse frigider și scoase punga cu mălai, după ce părăsi prudent locuința.

Strada era întunecată în lipsa lămpile publice, ceea ce făcea drumul mai anevoios, chiar și pentru un cunoscător al locurilor. În apropiere Teatrului, un cordon de soldați bara strada.

- Ce se întâmplă aici? întrebă dl. L.

- S-au adunat în piață și fac zarvă, îi deslușă un soldat mărunț, aprinzându-și țigara ațăță mulțimea, chestii d-astea. Noi pazim Cazinoul Militar, sunt valori înăuntru!

- Și cu cum trec de piață? Trebuie să ajun acasă, nici ziar nu mi-am luat!

- Vă însoțesc eu o bucată de drum, se oferă soldățelul. Nu mi-i frică mic de ei, sunt înarmat.

- Vezi, că n-o faci degeaba, zise dl. L. uite aici o bumașcă din alea mari, numai trece-ai!

Până la piață avansară ușor; în afară de grupul nedeslușit de uniforme care se vânzolea înălțându-și paturile puștilor și coborându-le cu zgomot de îmlătit grăul, nu mai întâlneau pe nimeni. Te mai distinct se auzeau strigătele amplificate de magnetofone.

- I-auzi ce supărat e 333, se opri soldățelul și și mai aprindă o țigară.

- E, tresări dl. L., punga cu pui!

- Vă due cu punga, dați-o încoace.

- Nu asta, am uitat punga cu pui, trebuie să mă întorc!

- Că bine ziceți, și eu mă gândeam să mă întorc, m-aș duce până la Nineta, că stă sineu sâraca.

Făcură drumul înapoi și se despărțiră în colțul teatrului, apoi dl. L. se zori, temându-se că locatarii vor încuia poarta casei de raport. Ajuns cu bine și sună din nou la ușa sculptată. După un timp, cineva descuie morocănos ușa, un Darius îmbătrânit, în halat cafeniu.

- Haide, că toemai se dă la radio!

- Ce se dă?

- Comunicatul, a preluat 333 puterea!

- Cum așa, păi abia l-am auzit în piață!?

- Ai auzit o transmisie, jocurile se făceau în altă parte.

Vorbind așa, au ajuns în ultima cameră, unde stăteau câteva persoane în fața aparatului de radio care sporovăia voios:

- ... cu menținerea instituțiilor fundamentale și respectarea valorilor perene. Iată, vom de cuvântul celor doi ostatici semnificativi și confirmă că au fost tratați cu toată deferență; impusă de împrejurări. Vorbiți, vă rog!

Cineva se mișcă în încăperea și amplifică volumul sonor care, cu toate acestea, se diminuă implacabil:

- Am fost tratați conform normelor internaționale, pe toată durata negocierilor; transmitem familiilor noastre să fie liniștite.

- Am vizitat mai multe obiective de interes obștești și ne-am convins de justetea măsurilor luate, ca alternativă optimă a gestiunii naționale dezastruoase de până azi.

- Cu toată sinceritatea dictată de împrejurări, trebuie să recunoaștem că, până acum, s-a bătut pasul pe loc, rămânând în urma propriilor obiective.

- În aceste momente cruciale, țara..

GEORGE VULTURESCU: SCRISUL AGONIC ȘI FINAL DE MILENIU

de ROMUL MUNTEANU

În pragul unui veac, dar mai ales la sfârșitul unui mileniu, oamenii își îndreaptă gândurile spre viitor. Unii sunt plini de speranță, alții sunt cuprinși de îngrijorare, misterele timpurilor care vin nefiind niciodată previzibile. Poeții au reacții asemănătoare. Dar sensibilitatea lor este mai acutizată, iar mărturia depusă prin cuvinte devine și ea mai percutantă. George Vulturescu se înscrie sub cerul de plumb al vremurilor în schimbare prin versurile sale agonice, încărcate cu sensuri existențiale tensionate, generatoare de patetism și un puternic spirit reflexiv.

Într-o vreme, când o adevărată pleiadă de scriitori români au adoptat un discurs literar ludic, antiemoțional, el nu are reacții alergice față de sentimente. Intitulat sugestiv, volumul său de versuri *Gheara literei* (Ed. Litera, 1998) este conceput ca un magnet de cuvinte destinate să adune în corpul textual gânduri, impresii, senzații și emoții disparate. Acordat sensibilității acestui timp, manifestul său literar este elocvent.

„Poezia la sfârșit de mileniu? Nu există poezie la sfârșit de mileniu: există poezie și milenii fără poezie. Poezia poate trăi ca un ou de arheopterix îngropat în cenușile mileniiilor - vom ști să fim incubatorul lui?” (*Jurnal de provincie*). Declarându-se un adept al scrisului agonice, George Vulturescu face apel la o retorică neoromantică gravată într-un limbaj contemporan direct, dar persuasiv și uneori agresiv. Între cul poeziei și lume comunicarea nu cunoaște obstacole sau interdicții. Între cosmic și detaliu, între el și ceilalți curg esuvii de cuvinte-conștiință. În acest scop, arta poetică adoptată de George Vulturescu pledează pentru întoarcerea cuvântului spre rădăcinile sale mitice, ca și pentru revigorarea liricii prin liantul posibil dintre visceral și spiritual: „Serisul? Să treci un gând, un vis/prin agonia cărnii” (*Tensiunea detaliului*, IV)

Autorul crede cu fermitate în poezia concepută ca o emergență a celui profund. Așadar, nu livrescul, nu intertextul constituie factorii de fortificare a discursului literar, ci „arderile” existențiale ale scriitorului. Textele literare polemice, concepute de autor, nu constituie doar o despărțire de alte poetici și convingeri artistice, ci și de considerarea lor directă ca niște soluții sterile.

Pentru George Vulturescu, poemul are o funcție integratoare de așa natură încât versurile-program se transformă în canoane teoretice derivate: „Din stărvul cărților s-au hrănit alte/cărți, totul e jumult/sub lîntoliile

tratelor/Scheletul vidului” (Sărac dănțui printre cuvinte sărace)

Adresa scriitorului sătmărean devine directă și concretă. Postmodernismul este vizat în mod repetat, avându-se în vedere funcția lui anemiantă asupra specificului liricii românești. Ironia scriitorului este fără ocoluri: „Postmodernizați, postmodernizați în/oficină, textaleșiei”.

George Vulturescu pledează pentru întoarcerea poeziei spre sursele sale originare și firești când, între conștiința scriitorului și ecranul lumii, nu mai există nici un semn cultural interpus.

Invitația scriitorului este limpede: „să nu mai privim lumea prin alte sisteme de gândire, să nu mai contemplăm munții prin fotografii și albume, să nu ucidem senzația directă, mijlocită de privire: „Sunt poeme în care cuvintele sunt goale, ca niște scoici/din care melcul a ieșit./Poemul e doar un muzeu de cuvinte-cochilii. Ele/singure nu pot reconstitui omul.”

Gheara literei este îndreptată spre înclăștrarea realului, iar poemul se configurează ca o oglindă plimbată pe fețele văzute și nevăzute ale lumii. Eu nu contest posibilitatea de-a fi a poeziei cuvintelor. Dar cazurile acestea, când spațiul verbal se tensionează prin el însuși, când limbajul, printr-o încălțătură proprie, suplinește un gol-sințial, sunt extrem de rare. Poezia nu se poate realiza din simple inversiuni sintactice sau din alte jocuri textuale, decât atunci când muzicalitatea limbajului este suficientă sieși. De aceea, aspirația spre poezia pură a rămas utopică, fiindcă memoria creatorului este încărcată de referințe în stare de presiune.

Conștient de acest lucru, George Vulturescu a rămas partizanul fidel al poeziei privirii. Cred că această apreciere cantitativă nu vine în contradicție cu versurile autorului din *Litera 0*: „Viziunea nu este privire, /Într-o viziune ochiul e orb, mâna/de piatră. N-o poți mișca dar ea începe/să se ridice...”

Într-adevăr, viziunea nu este privire, dar ochiul dinafară și dinăuntru mijlocece

coagularea viziunii globale, care este întotdeauna mai mult decât fragmentele. Or, și în cazul lui George Vulturescu, privirea este reflexul unei conștiințe structurante care dă coerența lumii exterioare și interioare.

Incursiunea mea prin universul literar creat de George Vulturescu în placheta sa *Gheara literei* m-a dus la convingerea că marca obsesivă a scriitorului sătmărean este poietica. Rezervat față de grilele de lectură a lumii, autorul acordă intrare liberă unei alte grile, derivată din concepția despre o poezie în curs de-a se face... În întregul volum, recent publicat, se observă prezența poemului normativ, care funcționează ca un boule de neige. El transmite, pe de o parte, informații despre experiența creatoare a autorului, pe de altă parte, sugerează cum nu ar trebui să fie poezia. Obsesia aceasta este atât de mare, încât până și în textele literare cu o tematică mai largă, poieticul se insinuează în poezie ca un supliment parazitar de informație. Până și poemele cu implicații erotice mai puternice, inserțiile teoretice parazitează textul în mod artificial: „Privește-mă! Seufundat în ochii tăi/trupul meu se inhibă de energii/care biruie noaptea!/Te strâng în brațe și știu că-s scrise/toate-n cărți. Oare dragostea nu-i/decât o artă pentru artă? Poemul/nu trebuie să fie cămașa de forță/a vieții. Când toate cărțile sunt scrise/ești liber să scrii orice.” (Cu fiecare poem heau mai multă moarte)

Apologet al poeziei trăirii nemijlocite, George Vulturescu se simte amenințat de memoria culturală involuntară, care-l însoțește și în actele fundamentale ale confruntării cu existența.

Lectura volumului *Gheara literei* îmi întretine convingerea că autorul său se învârtiște excesiv în jurul axei poieticii sale. Raportată și la volumele anterioare, impresia aceeași capătă o conștiință și mai mare. După ce și-a conceput propria manieră, scriitorul sătmărean se mișcă într-un cerc repetitiv în care invenția artistică începe să se estompeze. Ieșirea din acest cerc hermeneutic depinde doar de liberul său arbitru.

— silvia opra

Fân cosit

Aș vrea să fii acolo
Când vei întoarce fânul.
Să mă îmbăt de mircasma lui
Și de prezența ta.
Să glăsuim cu privirea
Și uneori cu cuvântul.
Ce binecuvântare e cuvântul
Și nu-l rostim.
Poate să-l aviveze
Fânul cosit!

Mistificare

Sub duș,
în cioburi de oglindă,
schimonosite umbre,
în deșănțatul dant,
exorcizează spaima, cruzimea, vina..
Și n-ai secătuit pădurea,
Printe!

Criză

Când îți lovești bombeul,
privirea coboară-n caldarâm,
nu caută cerul..
Și dacă se înalță,
nu vede stele, ci sfinți
fără aurcole
și un dumnezeu
cu falus.
Poezia devine păroasă,
Deși are încă trupul frumos.

„NEW YORK-UL A DEVENIT UN CENTRU DEOSEBIT DE IMPORTANT AL CULTURII MONDIALE“

Licenția: în filologie al Universității din București (Limba și literatura engleză), promoția 1967, Gabriel Pleșea s-a stabilit, din ianuarie 1967, la New York, U.S.A., unde a obținut, în 1979, un Master's Degree la Columbia University (Relații internaționale, specialitatea economie și informatică). De la traduceri de eseuri, poezii, proză scurtă și romane publicate în țară, în perioada 1970-1974 (în reviste literare precum Ramuri, Secolul 20, Romanian Review, Tribuna, Viața Românească și la editura Albatros), Gabriel Pleșea și-a extins, mai ales după 1991, aria preocupărilor publicistice și literare, publicând două romane, o culegere de prezentări de scriitori americani contemporani, precum și o suită întreagă de corespondențe pe teme literar artistice, adresate revistelor literare Jurnalul Literar și Luceafărul din București. În perioada martie 1993-iulie 1997 a semnat corespondențe pentru cotidianul România liberă, în special de la Națiunile Unite. La New York, contribuie frecvent la săptămânalul de opinie în limba română Lumea Liberă Românească.

MIRELA ROZNOVEANU: Formula dublului interviu, în care cel care a fost interviuat își interviuează la rândul lui interlocutorul, folosindu-i întrebările, nu este deloc necunoscută în publicistica românească. M-am gândit să o folosesc cu tine, inițiatorul serialului de interviuri cu scriitori din „Grupul de la New York”. Interviul pe care mi l-ai luat a apărut în Luceafărul la începutul lui aprilie. Ai adresat întrebările tale și scriitorilor Constantin Negoită, Anca Pedvis, Dumitru Radu Popa, Nina Cassian și altora. E rândul tău acum. Așadar, locuiești, trăiești, lucrezi la New York de mai bine de douăzeci de ani, de o viață de om. S-ar putea spune că ai devenit new-yorkez. În ultimii ani, însă, ți-au apărut câteva cărți în românește, la București. Din punctul de vedere al creatorului, ce ești: român, american, româno-american?

Gabriel Pleșea: „Dualitatea” româno-americană dispăre în momentul în care te referi strict la creație. În acest caz contează foarte mult limba în care te exprimi, limba în care scrii, limba în care ești publicat. L-aș cita pe amicul Mario Fratti, dramaturg italian stabilit, din anii '60, la New York, care a obținut prestigiosul premiu Tony Award pentru musicalul „Nine” (adaptare după 8 1/2 al lui Fellini). Pentru el nu există italo-american. Potrivit contextului, ești fie italian, fie american. Așa și eu mine. Sunt român în ceea ce privește scrisul, sunt român și în ceea ce privește obârșia, legăturile de familie. Bucureștiul unde m-am născut, am copilărit, unde am învățat, am studiat, m-am însurat. Dar sunt new yorkez prin ceea ce am realizat aici: o altă mentalitate, afirmarea personală, profesională și, mai ales, posibilitatea de a gândi și de a exprima absolut liber ceea ce cred și ceea ce vreau să spun, fără reținere ori teamă.

M.R.: Creația ta în limba română

aparține, de drept, literaturii în limba română. Ai încercat să-ți faci cunoscute lucrările tale cititorilor americani? Prin traduceri ori prin creație originală în engleză?

G.P.: Poate să pară curios, însă, în cazul meu, lucrurile stau invers! Trebuie să spun că, de fapt, prima mea carte, Aruncă pâinea ta pe ape, am scris-o în englezește, sub titlul Bitter Be Thy Bread, în perioada 1984-1987. Pe atunci plecarea mea din țară era definitivă, fără vreo speranță de revenire chiar și într-o vizită, de aceea m-am hotărât să-mi scriu romanul în engleză, pentru cititorii americani. Deși publicată la New York în primăvara lui 1989, mi-am dat seama că scrisesem cartea - o debitare a frământărilor și a sacrificiilor pe care le îndură un exilat în efortul de a-și recupera propria identitate și demnitate printre străini - mai întâi pentru cei care s-ar avânta pe calea exilului. În 1991, când am revenit în vizită în țară - după cincisprezece ani - am prezentat volumul în engleză la câteva edituri din București. A fost acceptat de Eugen Negrici, pe atunci director la editura Eminescu. Nu a fost publicat la Eminescu, însă tot m-am ales cu ceva de la editură. Regretatul Mircea Ciobanu, pe atunci redactorul șef al editurii, bun cunoscător al Bibliiei, m-a ajutat să definitivez titlul în limba română, venind cu citatul din Eclesiastul 11, 1, în timp ce Marin Mincu, aliat și el în vizită la redacție, m-a îndemnat să îmi rescriu cartea în românește.

M.R.: Ce te definește ca scriitor? Activitatea, personalitatea, opera?

G.P.: Mai degrabă activitatea - și personalitatea, care îmi alimentează dorința de a scrie. Public destul de des articole, eseuri, proză și traduceri în Lumea Liberă Românească (New York), Luceafărul și Jurnalul Literar (din București). Anul trecut am revenit, după ani de zile, cu o traducere, Impresii din Italia de Charles Dickens, la editura RAO și aștept să-mi apară o alta, tot la

RAO. Apa neagră, de Joyce Carol Oates. Cred că toate acestea, laolaltă cu Aruncă pâinea ta pe ape, Imposibila reînnoire și Scriitori americani contemporani mă definesc ca scriitor.

M.R.: Cum ai „descoperit” propria ta „chemare”, vocația de a fi scriitor?

G.P.: Este, de fapt, o „redescoperire”. Înainte de 1976, în țară, am „excelat” prin traduceri: E. R. Burroughs (Întoarcerea lui Tarzan), O'Henry (Disparația Vulturului Negru), John Graves (Cea din urmă vânătoare), Piet Hein (Grook-uri), Herzog, al lui Saul Bellow, predat la editura Univers, nu a fost publicat, drept pedeapsă că am plecat din țară. După '90 nu l-am putut recupera: cei de la Univers mi-au spus că au pierdut manuscrisul când s-au mutat din strada Dianei la Casa Scânteii! O soartă mai bună a avut Impresii din Italia, pe care, predat la Albatros și nepublicat din aceleași motive, am putut să-l recuperez. Deci, abia în America mi-am „descoperit” vocația de a scrie proză originală.

M.R.: În privința modului de lucru, care sunt preferințele tale în procesul de creație? Timp al zilei, perioade ale săptămânii, luni, anului; stări speciale, „mood”-uri? Folosești creionul, stiloul, mașina de scris, computerul?

G.P.: Nu îmi pot permite un program special, strict dedicat scrisului. Ca și altor scriitori de aici, „job”-ul îmi ia o mare parte din timp. Îmi rămân orele serii, ale nopții chiar, sâmbăta și duminica. Dar încerc să scriu în fiecare zi. Este foarte important să mențin o continuitate a „efortului” scriitoricesc. Folosesc aproape exclusiv computerul. Posibilitatea pe care acesta ți-o dă să faci corecturi, să recurgi la variante, să prezinți textul într-o pagină frumos „alcătuită”, este absolut fantastică. Chiar când îmi fac notații pe carnetele de reporter, pe bucăți de hârtie, le trec pe „curat”, pe computer, și abia acolo, începe adevărata elaborare a textului: corecturile, reformulările, stilizarea.

M.R.: Deși actul creator este strict individual, recurgi la vreun ajutor, te sfătuiești cu cineva, dai manuscrisul la citit?

G.P.: De la Ștefan Stoescu, care și acum, după mulți ani (deși am depășit relația student - profesor) își păstrează „autoritatea” profesională din timpul facultății (pe vremea mea era asistentul d-nei Cartianu la literatură victoriană), am învățat să nu-mi dezvălu „atelierul de lucru”: notațiile de proiect, manuscrisul, tot ceea ce este „neterminat”. Excepția de la regulă o face Anca, colega de la Lazăr, prietena, soția, care îmi citește, cu voce tare, manuscrisele. Când am macheta cărții, apelez la doi, trei prieteni, ori cunoscuți, „de încredere”, să o lectureze și să o comenteze.

M.R.: În privința influențelor: au existat? există? români? din literatura universală?

G.P.: Nu aș spune că m-a influențat cineva în mod deosebit. Pe de altă parte, nimeni nu creează în vid. Lecturile impun o „supraveghere” din partea autorilor consacrați și a operelor capitale. De cum am învățat să citesc, am citit orice îmi cădea în mână - o lectură total dezorganizată și nesupravegheată. Abia la liceu, dar mai ales la facultate, la engleză, am intrat pe făgașul normal. Literatura

engleză m-a atras în mod deosebit - am avut orocul de profesori excelenți: Levitchi, Dușescu, Bantaș, Cartianu, Stoenescu, Caucher, Shakespeare, Browning, Dickens, Galsworthy, D. H. Lawrence dintre englezi, Balzac, Proust, Tendam, du Gard, Hugo, Dumas dintre francezi, Scott Fitzgerald, Norman Mailer, Joyce Carol Oates, Vonnegut, Updike dintre americani, Camil Petrescu, Rebreanu, Mateiu Caragiale dintre români mă rechemă continuu la cărțile lor.

M.R.: Din creațiile tale, care este „favorita”, pe care o consideri cea mai bună, mai reprezentativă?

G.P.: Aruncă pâinea pe ape rămâne, cel puțin în prezent, „favorita”. Este povestea recuperării, a redevenirii, a reafirmării, a izbândei.

M.R.: Consideri că scrierile tale au fost semnalate în mod satisfăcător? În țară, în America, de critică, în publicații, de prieteni? Opinia criticilor contează? O ignori?

G.P.: Dan Grigorescu, Sarda Diaconescu, Theodor Vărgolici, Titu Popescu, Ștefan Stoenescu, Dan Cojocaru, Liana Cojocaru, Luana Duschka au avut bunăvoința să scrie

despre cărțile mele în publicațiile din țară și din străinătate. Pe lângă cronicile acestora, pozitive, încurajatoare, dar și cu atenționări binevenite, din care am avut numai de învățat, a apărut și una de masacrare, absolut scârboasă, în România literară - la adresa primei mele cărți Aruncă pâinea pe ape. Opinia criticilor (cu excepția celor de rea credință) contează, mai ales din punctul de vedere al îmbunătățirii tehnicii scriitoricești, însă cititorii, celor cărora le sunt adresate publicațiile literare, au totdeauna întâietatea. De la cei care m-au citit, și care mi-au comunicat părerile lor, fie ei români, ori americani, am avut numai vești bune.

M.R.: Cum ai descrie relațiile tale cu editurile din țară? „Oficial”, se aștează intenția de a-i „recupera” pe cei din afară (editura Univers, cel puțin, are o colecție dedicată lor).

G.P.: Nu am reușit să le rețin atenția, ori să le intru în grații. Contactele pe care le-am avut cu noii directori (care nu mi-au fost nici colegi, nici profesori, nici prieteni etc.), de la editurile „preluate” nu au fost, în cazul meu, dintre cele mai plăcute. Cu excepția lui Eugen Negrici, Mircea Ciobanu, Laurențiu Ulici, Nicolae Florescu, am fost priniți cu aroganță, cu ostilitate chiar. Prin amicul Dimi Stamatiadi, am apelat la o editură particulară (un mare păcat, de neiertat, se pare) Vestala, a lui Ionel Oprișan, și relațiile autor-editor cu acesta sunt dintre cele mai urbane. De altfel, domnul Oprișan mi-a publicat volumele în condiții grafice excelente, cu coperti semnate de inimitabilul Done Stan, încât am ieșit mult mai câștigat așa.

M.R.: Faptul că trăiești în două culturi îți

influențează în vreun mod procesul creator?

G.P.: Dacă prin „două culturi” se înțelege „română” și „anglo-americană”, așa extinde domeniul anglo-american la cel occidental. La New York particip cu o oarecare regularitate la manifestările culturale organizate de fundațiile culturale franceze și italiene. Laolaltă cu cele americane, ori britanice, acestea îmi deschid un orizont extraordinar de larg și îmi îmbogățesc „zestrea” românească pe care am adus-o din țară. În cărțile mele, ori în corespondențele trimise la publicațiile din țară, influența diferitelor surse este cât se poate de evidentă.

M.R.: Ca loc de creație, ambianță, cum

„Dualitatea” româno-americană dispare în momentul în care te referi strict la creație. În acest caz contează foarte mult limba în care te exprimi, limba în care scrii, limba în care ești publicat. L-aș cita pe amicul Mario Fratti, dramaturg italian stabilit, din anii '60, la New York, care a obținut prestigiosul premiu Tony Award pentru musicalul „Nine” (adaptare după 8 1/2 al lui Fellini). Pentru el nu există italo-americani. Potrivit contextului, ești fie italian, fie american. Așa și cu mine. Sunt român în ceea ce privește scrisul, sunt român și în ceea ce privește obârșia, legăturile de familie, Bucureștiul unde m-am născut, am copilărit, unde am învățat, am studiat, m-am însurat. Dar sunt new yorkez prin ceea ce am realizat aici: o altă mentalitate, afirmarea personală, profesională și, mai ales, posibilitatea de a gândi și de a exprima absolut liber ceea ce cred și ceea ce vreau să spun, fără reținere ori teamă.

compari New York-ul cu Bucureștiul? Crezi că în alt oraș în afara României, în Europa, de pildă, ai fi „produs” mai mult, mai bine?

G.P.: În ultimii zece, cincisprezece ani, New York-ul a devenit un centru deosebit de important al culturii mondiale. Nu mă refer doar la „instituțiile” cu tradiție mai îndelungată, precum Broadway-ul, Carnegie Hall, Metropolitan Opera House, ori Muzeul Metropolitan de Artă (MMA), sau cel de Artă Modernă (MOMA), Guggenheim, ci la mai recentele ateliere și galerii de artă din Soho, studiourile de film din Tirbecă și cele refăcute din Astoria (unde, de fapt, a început industria cinematografică americană), ca și la numeroasele cenacluri de poezie și proză, organizate de Pen Center, ori la universități, de către societățile și fundațiile literare. Activitatea culturală coplesitoare și neîntreruptă te supune unui ritm de participare îndrăcit, de neegalat, cred eu, în alte părți ale lumii. Nu știu, de fapt nu cred, că așa îți poți fi „îmboldit” să faci ceea ce faci la New York în altă parte, la București ori aiurea.

M.R.: Menții contacte cu scriitorii, criticii - din țară, cu cei din New York, sau din alte părți?

G.P.: Am participat la cele două întâlniri al scriitorilor români de pretutindeni, organizate de Uniunea

Scriitorilor, prin străduința lui Laurențiu Ulici, la Neptun, în 1995 și 1997, ocazii cu care m-am reîntâlnit cu cei pe care îi cunoșteam sau am întâlnit scriitorii de care auzisem dar nu îi întâlnisem niciodată. Cu mulți dintre ei am rămas în corespondență (prin poștă, telefon, e-mail) ceea ce mai elimină din senzația de singurătate și depărtare. În afară de cei menționați mai sus, din țară, Pavel Chihaiia, Damian Necula, în Europa, iar aici, la New York, Dumitru Radu Popa, Mircea Roznoveanu, Nina Cassian, Anca Pedvis, Constantin Negoiaș, sunt nu doar nume, dar și niște constanți prieteni pe care îi revăd, îi

citesc, sau îi aud (chiar și prin telefon!) cu multă bucurie și plăcere.

M.R.: Faci parte din vreun cenaclu? Asociație a scriitorilor? Participi la activitățile lor?

G.P.: Sunt un membru al Uniunii Scriitorilor din România, al AZR, al Foreign Press Association (FPA) din New York, al United Nations Correspondents Association (UNCA) de la Națiunile Unite (NY), și particip la activitățile și acțiunile lor. În privința cenaclului, împreună cu confrății de aici, ne gândim să organizăm unul la New

York. Când și cum, rămâne de văzut.

M.R.: Câteva cuvinte despre ce lucrezi în prezent. Planuri în viitor?

G.P.: Mi-am făcut planul de lucru la un nou roman. Ca și celelalte două, va aborda actualitatea și „dualitatea” condiției româno-americanului Ion. Mă obsedează, poate, chiar dacă am ajuns la concluzia unei „imposibile reînsoarceri”, existența în două culturi, conștiința imposibilității de a „șterge” urmele, durabilitatea tradițiilor inițiale, dar și necesitatea adaptării totale în noua „casă”. Cât despre viitor, îmi propun o dedicare și mai accentuată în domeniul scrisului.

Interviu realizat de Mirela Roznoveanu

veronica teodorescu

Chemarea ta

Lungi coridoare-mi stau pe dinainte
Chemarea ta-nfrunzită
Din oglindă
Îmi desfășoară coridoare
Aceeși casă pironită-n vreme
Cu noaptea liniștită-n forme
Și înserările păstrate-n cupă
Oglinda mi-a scăpat din mână
Și cupa s-a vărsat pe perna mea
S-a vestejit chemarea
Din oglindă
Și drumul s-a uscat
În palma ta

Lumea din pictură

Multe din tablouri
Pline de culoare
Se revarsă noaptea pe pereți
Lumea scapă-aicea din pictură
Ca să-și mute lucrurile reci
Fata mlădioasă încă din tablou
Coborâse-aicea ca să strângă
Porțelanuri fine și argintării
Mâna mea ținuse candela să ardă
Brațul mi se lasă ostenit
Cu o pălpăire tremurată
Peste tot culorile-au murit

Chipul din oglinzi

Fața mea aidoma
Într-o altă lume
Îmi zâmbeste palid
Fără de a ști
Vocea-mi se desprinde
Într-o aburire
Trupul meu de carne
Iese din oglinzi
Plec din dreptul zilei
Și rămâne-n umbră o statuie
Cu un timp uitat
În trupul ei

În vis

Spre mine câinii lătrători aleargă
Rânjindu-și balele pe drum
Eu fug spre margine de vis
Cu drumurile peste tot tăiate
I-ating încetșor pe blană
Și luminându-se pe bot
Lătratul lor se face scheunat
Alerg spre margine de somn
Cu drumurile înfundate
Și locu-alunecos în pleoapa lor

Celei plecate

Sorbeai din ceașca mea
Deși erai plecată
Și povesteam de cum se lasă
Norii uncori pe fața noastră
Peretele de gheață
Prin tine-și da răcoarea
Mâncarea ta se prefăcea în ceață
Sorbeai din ceașca mea
Deși erai de trupu-ți distantată
Și golu-n lutul meu se-adăuga
Cu mâna-ntinsă-mi mângâie
suflarea
Treptat în golul tău intram
Cu ochii-nchiși de somn
Dispare lumea
Și aburul pierduse calea

Privirea înspre cer

Privirea ei spre ceruri e purtată
Pe când a noastră cade în pământ
Cu greu ne-o adunăm înspre trezire
S-o recem doar la suprafață de
pământ
Și se târăște-n mărăcini
Cu sângerări pe lut
Aleargă să întâmpine văzduhul
Până ce trupu-i tot
În ceruri a intrat
În ape zărim chipul ei lăsat
Destinul pe la margini de oglinzi
Pândește.

Ciobire

Mesc șchioape hărăzite în uitare
Vin copiii să le-așeze de pe scară
În picioare
La lumina formă
Risipită de ocean
Ființa ta de noapte ocolită
Se trezește peste mâzga mea
Mă întorc cu fața înspre lucruri
Și presimt în voi ciobirea mea

Bătrânii

Somnul cel din moarte lunecat în
fire
Împânzește totul pentru amândoi
Cerul prea devreme s-a deschis
deasupra
Marmura-și întinde trupul între ei
Nu-și mai are locul nici o vorbă
Se trezește somnul din visarea lui
Și se-ntorc bătrânii pe la case
Creionați cu grijă în album

Pictura

Ulița spații neoprite urcă
Cu case străjuind de-o parte și-alta
Să nu se rătăcească calca risipită
Oglinzi cu sticla transparentă
Pe deasupra
Și ne trezim de ceruri purtători
Când pasărea în noi își bate-aripa
Zborul tot mai alb se face
E tot mai incoloră clipa
Pe fața zilei riduri curg
Cu șanțul adâncit până la sânge

POVESTEA VORBELOR: AZI, ASTĂZI

de
MARIANA PLOAE-HANGANU

bujor nedelcovici

DIVINITATEA ÎNCARNATĂ

Pentru desemnarea timpului zilei prezente, limba română se folosește de două adverbe, sinonime perfecte: azi și astăzi.

Pentru același sens, în latină exista *hodie*, care avea inițial forma *ho die* și care însemna „această zi”. Cuvântul se păstrează în toată România în forme cu un corp fonetic redus (vezi în vechea franceză *hui*, vechea catalană *huy*, sardă *oi*, *oe*, spaniolă *hoy*, italiană *oggi*, portugheză *hoje*. Din această cauză, încă de timpuriu s-a creat o formă accentuată, emfatică, din continuatorii lui *hinc* și *hodie*. Aceasta s-a moștenit cu precădere în dialectele italiene; în Galoromania, provincie romană corespunzătoare actualelor teritorii ale Franței, Belgiei și SV Elveției s-a dezvoltat o expresie substantivală, *le jour d'hui* în care le are un sens demonstrativ, iar expresia înseamnă „această zi de azi”. Cu timpul le este înlocuit cu *au*, format din prepoziția *a* și articolul *le*, iar expresia devine *aujourd'hui*, având sensul „azi”; către sfârșitul secolului al XIV-lea, este consemnată ca adverb și cu această funcție gramaticală continuă până în ziua de azi.

Românescul *azi* provine din *hadie*, deoarece româna a moștenit cuvântul latinesc *die* ca feminin, deci *hoc die* a fost înlocuit cu *haec die* și de aici forma neatestată *hadie*. Deși cuvântul apare atestat în scris pentru prima oară în *Psaltirea Scheiană*, deci în secolul al XVI-lea, el este cu siguranță mult mai vechi în limbă, dovadă că se întâlnește și în aromână: *azdă*, *ază*, *andzâ*, și în meglenoromână: *ază*, *as*. În legătură cu originea celui de al doilea adverb, *astăzi*, părțile sunt împărțite: unii îl consideră ca un cuvânt format din adverbul demonstrativ feminin, forma populară *astă* și substantivul *zi*, alții consideră că ar veni din latinul *ista die*, în care pronumele demonstrativ latin feminin *haec* sau *haec* a fost înlocuit cu *ista*, ambele având același sens demonstrativ de apropiere. În scrierile lui Coresi găsim o formă substantivală *astăzile*, cu sensul „în zilele de acum”.

Din punct de vedere semantic, limbile romanice dezvoltă mult sensurile latinescului *hodie*; continuatorii romanici ai cuvântului latinesc intră, de asemenea, în numeroase expresii legate de timp, de marcarea și caracteristicile lui. Deși coincid, acestea par să fie dezvoltări semantice interne ale fiecărei limbi romanice în parte.

Miturile politice au o mare forță de rezistență, iar idoli mentali nu pot fi înlăturați decât atunci când voința de alungare este superioară tentației de a-i păstra.

Literatura care a denunțat lagărele de concentrare din Estul Europei și Gulagul din Uniunea Sovietică (Kravscenko, Boris Suvarin, Panait Istrati, Gide, Soljenișin și toți disidenții din Est) a fost aproape uitată și o nouă paranteză se întrevește în istorie: „Gândire unică!” *Politiquement correct!* Cenzură! Terorism cultural! Lobby de influență și presiune! În rest... totul este minunat la Paris!

Și încă ceva... Am plecat din România, unde timp de 50 de ani am fost intoxicat (până la greață și urlet) de ideologia marxistă și de reprezentanții ei: Lukacs, Sartre, Aragon etc.. Și iată, acum mă aflu din nou în fața acelorași militanți marxiști (N. Tertulian, „victimă a lui Ceaușescu”) care își arogă, cu zâmbetul pe buze, dreptul de a-i apăra pe unul ca Georg Lukacs sau Bertold Brecht! Pentru că Nicolae (Nu! Nicolas) Tertulian, în România, susținea filosofia și ideologia marxistă. Este firesc ca în Franța să rămână credincios „aceleiași religii”. Plus, adaptarea, cameleonismul! Numai că... mi s-a făcut lehamite să-i aud și să-i văd. Soluția? Să stau acasă, să nu mai deschid gazetele din țară pentru a nu mai descoperi că Ion Vianu ne dă lecții despre Jdanov și Kemenov. Când vorbește însă despre Heidegger afirmă: „Mi se pare absurdă comparația cu Heidegger. Filosoful german i se aduce acuzația că, supraviețuind peste treizeci de ani regimului hitlerist, nu a găsit cu cale să se exprime asupra angajamentelor lui politice. Tudor Vianu nu a avut prilejul, nici privilegiul unei asemenea retrospective”. Într-adevăr, Ion Vianu este specialist în „jdanovisme și tezele lui contra cosmopolitismului” și poate de aceea nu știe că, la 31 mai 1976, a apărut în ziarul *Der Spiegel* un lung interviu în care Heidegger a vorbit despre atitudinea lui în timpul celui de al Treilea Reich. Textul a fost publicat sub titlu: *Réponses et questions sur l'histoire et la politique*. *Mercure de France*, 1997. Nicolas Tertulian este și el un virulent critic al lui Heidegger. În schimb, când George Lukacs se afla în conducerea „Revoluției Maghiare” (1919), „Băieții lui Lenin” (Trupele de șoc ale Consiliului Revoluționar) executau ordinele primite de la Lenin: „Împușcați socio-democrații și micii burghezi. Dictatura proletariatului presupune exercitarea violenței

implacabile, prompte și hotărâte”.

Două judecăți! Două măsuri! De ce?...

În această seară am învățat totuși ceva. Înainte de a mă duce la un coloeviu... va trebui să fiu atent, foarte atent asupra participanților, pentru a evita orice surpriză neplăcută.

Cohor, iau metroul, ajung acasă, înghit un somnifer și aștept să adorm...

Măine o să-mi continui lecturile din Meister Eckhart, Sfântul Pavel, Sfântul Augustin și Pelagius... despre „păcatul originar”. Dacă Sf. Augustin, care nu știa prea bine limba greacă, s-a înșelat atunci când l-a citit pe Sf. Paul și a lansat ideea „păcatului originar”?

13 mai 1998

Reuniune la ESPRIT

Sunt invitați trei iranieni, fondatorii revistei KIAN, care are drept scop implicarea intelectualilor în viața publică, politică, civică și religioasă. Profesorul Suluch își începe cuvântarea spunând: „În numele lui Dumnezeu și prin bunătatea Lui, vă mulțumesc pentru organizarea acestei reuniuni”. Remarcă imediat: Fiecare acțiune pusă sub semnul Divin! Apoi a vorbit despre „religia minimalistă și cea maximalistă”. Înțelege prin „religie minimalistă” un alfabet religios, un minim necesar, lăsând spațiul public și privat celorlalte probleme. În Iran nu se poate concepe viața fără credință, iar secularizarea ar putea să aibă - în viitor - un alt înțeles decât în Europa. De altfel, ne amintește că Iranul nu trebuie analizat după criteriile occidentale. Pentru religia islamică (sunită și šiită) problema nașterii lui Isus (l'incarnation), divinitatea încarnată într-un corp uman, este explicată prin faptul că Isus este considerat un înger, o manifestare a lui Dumnezeu, o epifanie. Pentru un musulman, ideea că „Verbul s-a făcut om” nu este de conceput.

Intelectualii care conduc revista Kian din Teheran reprezintă primele eforturi din „singura republică islamică” de a armoniza religia cu rațiunea și cunoașterea cu credința.

16 mai 1998

Cuvântul *metéque* provine din cuvântul grec care înseamnă: „cel ce schimbă casa”: *meta* (schimbă), *oikos*: casă. În Grecia antică, *metoikos* erau considerați cei care nu aveau „dreptul de cetate”. Poate de aceea, după ce am rămas în exil, ani de zile, „nu mă simțeam acasă” nicăieri.

VIATA MAGDALENEI PE CÂND ÎȘI VAMPIRIZA CLANUL

de GEO VASILE

Prin cel mai recent roman, *Remora* (Timișoara, ed. Augusta, 1998, 420 p.) Paul Eugen Banciu își confirmă reputația de narator pe spații ample, de profesionist al epicului, de creator de impunătoare edificii narative, bine întocmite și scrise, deci accesibile și chiar captivante.

El are în spate deja o operă de romancier, din care cităm doar titlurile de după 1990, pline de promisiuni: „Casa de pânză”, „Demonul discret”, „Noaptea strigătelor”. „Remora” are ambiția de a da o frescă a societății românești de după 1990, cu lămuritoare și strict necesare trimiteri în trecutul personajelor. Este romanul unui univers citadin, în speță al Bucureștiului, un roman de clan, de familie, în care eroii și croinele, în cea mai mare parte cu profesii pozitive, se intersectează într-o dependență amintind de lanțul trofic al planetei animale. Toți ajung să depindă de vila și hani protagonistei, de puterile ei perversă, toți vor să evadeze la un moment dat din mrejele demoniei secrete de Magdalena Florescu. Romanul se poate citi și la acest nivel speculativ al dependenței și

eliberării din viespar, al puterii din umbră asupra destinului și conștiințelor, exercitate cu strategia păianjenului. „Remora” începe chiar în zilele Revoluției din decembrie, aceasta fiind verbalizată telegrafic și nu fără ironie de doctorul Sasu în zilele și nopțile de gardă la Spitalul Municipal. În 40 de ani nu se precipitaseră atâtea evenimente și știri cât în cele 4 zile, ce ating apogeul prin prinderea și executarea cuplului ceaușist, de unde și acest amalgamat, intermitent abstract, aide-mémoire unanimist al Revoluției. Pe acest fundal al subitei răsturnări de poziții, situații, valori și ierarhii, Magdalena Florescu se află la cârma clanului, în vila părintească de pe str. Câmpina. Are spre 70 de ani, e încă verde. Fusese căsătorită cu Grig Scafa, fost inspector de siguranță dar și colonel în securitatea comunistă; din 1965 își „reface viața” alături de mai tânărul doctor Simion Sasu, pe care-l sprijină și-l obligă aproape să promoveze profesional. În slujba sa se mai află tânărul șofer Dinu Malache și mai tânără coafeză Claudia, în afara celor două servitoare propriuzise. În vilă mai circulă dascălița Alexandra, căreia i-l plasase de câțiva ani, cu acte-n regulă, pe ultimul ei soț, nu altul decât dr. Sasu. Printr-un coup de foudre septuagenarul încă în formă Grig Scafa îi cere mâna tinerei Claudia, fata ce fugise din Bucecea să dea la teatru în București, revenită însă la calificarea sa postliceală. Evident, regizorul și mai apoi sponsorul acestui clan este Magdalena, aristocrata plină de vervă și venin,

atolștiutoare, intrigantă și de o luciditate neadormită, mereu stăpână pe situație. Căsătorindu-se după 1947 cu polițistul Scafa reușise să-și salveze vila paternă. De prin 1965 primea o rentă lunară în dolari de la mătușa maternă refugiată la Detroit, care avusese grijă să ia cu ea banii și bijuteriile familiei. Odată cu moartea mătușii, Magdalena primește prin testament o avere fabuloasă în valută. Păianjenul ce-și trăise viața prin „victimă”, gen Scafa, Sasu, Dinu, Claudia, capătă puteri sporite. Timpurile devin tot mai iuși, imboldul eliberării de sub tutelă devine tot mai persistent. Personajele din jurul Magdalenei se înscriu fiecare pe o traiectorie excentrică. Scafa își deschide o agenție de turism intern și internațional, Claudia devine

Subtitlul cărții este Jucătorul. Or, jucători la curtea Magdalenei sunt Claudia, tânăra dotată cu cea mai reductibilă și perisabilă virtute - frumusețea fizică; Dinu, șoferul și masculul dornic să facă ceva cu viața sa în libertatea survenită. Aceștia, una peste alta, pierd, prin închisoare sau deposedare de bunuri. Să reprezinte Dinu și Claudia gestul peștelui-ventuză de a se agăța de un context profitabil, sau Magdalena însăși este peștele-ventuză ce se agăța de viața personajelor din jurul său, vampirizându-i, amânându-și, târăgându-și propria dispariție?

patroana unui salon de cosmetică și masaj; Dinu, mai puțin norocos, rebel, îndrăgostit de Claudia, hărțuit sexual de Alexandra cea nesătulă, repară mașini într-un atelier deținut în diviriziune. Însuși doctorul Scafa, acceptă un împrumut masiv, ca și Sasu, din partea Magdalenei, spre a pune pe picioare un cabinet medical privat. Față cu acest nou curs din viața membrilor clanului, Magdalena își perfecționează puterea de reacție și control financiar, dar mai ales psihologic asupra aceluia. Lucrurile se complică și se apropie de deznodământ pe măsură ce personajele tind să-și realizeze libertatea în interiorul propriului destin. Dinu forțează propunerile și curtea disperată față de Claudia, pe care reușește să o elatine din convingerea ei că mariajul convențional cu bătrânul pleșuv Scafa este cea mai nimerită formulă a viitorului. Înțelegând că este înșelat de cei doi tineri, ingrați ca la cartea vieții, Scafa face un atac de inimă și moare. Avusese deja un semn funest în călătoria de nuntă în Italia, Grecia, Spania, când pe vapor fusese recunoscut și interpelat de o victimă a sa de vremea când fusese anchetator de securitate. Claudia intră în panică, mai ales când află că proaspătul său amant Dinu este arestat și închis, în urma unei plângeri depuse de Magdalena. Poliția, alertată de Scafa, găsisse în casa lui Dinu bijuteria dăruită cu skepsis de Magdalena Claudiei, dar și o mare sumă în valută, aduse acolo spre a fi ascunse de ochii soțului. Alexandra cea

etică și erotizată, se ridică deasupra Magdalenei în privința cinismului și deșănțării, ajungând să-și recunoască ura viscerală față de soțul său, dr. Sasu, din a cărui distrugere și moarte își făcuse o obsesie. Dr. Sasu rămâne un idealist incurabil, inapt să se adapteze noii viteze a vieții. Este un luptător abulic în limitele tradiției, ce-și dobândește libertatea prin eșec, ce-și întreține refuzul sincronizării silnice prin clogiul sinuciderii: „Sinuciderea e un lucru sacru. O clipă, în clipa aceea de cumpănă dinaintea actului, ai revelația că ești Dumnezeuul tău. Și-l vezi. Să le explici celor apropiați e o prostie, pentru că actul are o cu totul altă justificare decât motivația pentru care te desparți de niște oameni, care mai mult ca sigur, te-au adus în starea aceea. Fără justificări, disperatul recunoaște în ceilalți pe adevărații călăi ai lui. A căror victimă este...”. Dr. Sasu este un posibil personaj camusian. Chiar dacă arhitectonica și punerea în scenă a romanului este balzaciană, călinesciană, id est în cel mai ilustru stil clasic. De cele mai multe ori captivantă, narațiunea are fluență învederând noblețea încrederii în literatură, în ficțiune a autorului. Paul Eugen Banciu deține secretul rețetei epice a romanului-foleton: foarte atent față de cititorul său, îi oferă un număr restrâns de personaje ce evoluează în contrapunct, în episoade scurte, decupate cinematic. Analiza, descrierea, monologul, colociul sunt folosite în doze rafinate, al căror secret ca întindere și profunzime este deținut doar de profesioniștii narațiunii. Paul Eugen Banciu este un romancier înzestrat, neispitit de terifiantele tehnici abisale de nouveau roman sau de fractale revelații. „Remora” este o carte reușită estetic și moral, și chiar ca succes de librărie. Scrisă firesc, cu strălucirea dată de o inflexibilă exigență, ea atestă perenitatea romanului românesc în actualul context al tuturor contestărilor și revizuirilor, izbutind să lanseze în conștiința publică nu numai o seamă de destine verosimile, ci și o mare parte din ideile răbufnirile și schimbările la față ale societății românești la zi. „Remora” ca succesiune febrilă și sinteză de secvențe, încorporând caractere puternice și răsturnări dramatice, poate fi un neasemuit scenariu pentru un film ce-ar documenta această perioadă de tranziție într-un București al parvenirii, al vieții prin delegație, al dramelor financiare și psihice, al inimilor sfărâmate. Sigur că titlul romanului *Remora*, va fi trezit nedumerire în rândul cititorilor. Într-o latină-italiană cuvântul înseamnă întârziere, amânare, târăgănare dar și pește-ventuză. Subtitlul cărții este *Jucătorul*. Or, jucători la curtea Magdalenei sunt Claudia, tânăra dotată cu cea mai reductibilă și perisabilă virtute - frumusețea fizică; Dinu, șoferul și masculul dornic să facă ceva cu viața sa în libertatea survenită. Aceștia, una peste alta, pierd, prin închisoare sau deposedare de bunuri. Să reprezinte Dinu și Claudia gestul peștelui-ventuză de a se agăța de un context profitabil, sau Magdalena însăși este peștele-ventuză ce se agăța de viața personajelor din jurul său, vampirizându-i, amânându-și, târăgându-și propria dispariție?

CÂND LA RĂSĂRIT BĂTEAU TUNURILE

de VLAICU BĂRNA

De la Eu și Europa la Eu și Stalin
Frontul vizitat de sfântul de la Maglavit,
cărui elogiu și exegeză le făcea revista
Gândirea ♦ Rebreanu a patronat legionari
ecompromiși ♦ Frumosele surori
Nicodem și Bucureștiul nocturn ♦ Măgarul
de aur și luncherul cu boașe de măgar în
prezența Statului Major și al Cenzurii

Războiul din Răsărit mai părea a avea șanse de izbândă în toamna anului 1942. Trupele noastre, lângă cele germane, așteptau încă pe necuprinsul stepelor asiatice și ne prevedeau mereu izbânzi după izbânzi până la victoria finală. După șocul anului 1940, cu pasivele pierderi teritoriale și guvernarea legionară, căreia i-a urmat regimul militar al lui Antonescu, țara își revenise. O economie înălțătoasă lectuise toate rănile și viața din București nu părea cu nimic schimbată în timpul războiului față de ce ceea fusese înainte. Magazinele alimentare, restaurantele și teatrele lădeau această impresie de normalitate, pe care nu o contraziceau decât măsurile de securitate din timpul nopții. În special teatrele, în număr de peste zece, păreau să fie mai floritoare ca oricând, programând spectacole sentimentale și comedii, spectacole cu montări de lux sau altele de revistă, pline de aluzii la catastrofa sovietică de pe front, de care se vorbea cu poftă. Pe afișele sălilor din Capitală erau programate: La Național - **Marșul nupțial**, la Teatrul Nostru - **Iluzia fericirii**, la „Alhambra” - **O noapte la Veneția**, la „Sărindar” - **Orașul fără avocați**, la Teatrul de Azi - **Eu și Stalin**.

Revista jucată la Teatrul de Azi aducea în aminte de foaia Eu și Europa, care apărea cu doi ani înainte la Deva, scoasă de poetul Ion Th. Ilea. În acea publicație un fost combatant, invalid de război, căpitanul rezervist Braica, a publicat un lung serial despre isprăvile cu care se înmormânta morat familia, Petru Groza, bogătașul din capitala județului Humedoara. Autorul compara cazul Groza cu cel al familiei Borgia din Renaștere și amatori de asemenea picanterii se găseseră întotdeauna. Tot atâtă vâlvă a făcut și spectacolul de la Teatrul de Azi. În revista **Eu și Stalin**, rolul țarului Roșu de la Kremlin era jucat de marele actor Giugaru, care debita fără egal, cu naturalețea și nuanțele rostirilor lui, atât proza, cât și poantele cupletelor, recitând ropote de aplauze. În scena respectivă apărea un Stalin dezabuzat și bolnav de inimă rea, zăcând pe un așternut de paie și având la capătăi un medic consultant care nu era altul decât Molotov. Talentul lui Giugaru a ținut această revistă pe afiș toată iarna. Tot în acel timp comical Tănase, de la „Cărăbuș”, avea săliile ticsite, cu nu mai puțin entuziaste bălăi din palme și aclamații.

Muzica de jazz pusese deja stăpânire pe București și cele două prime orchestre ale ei, Corologos și Dinu Șerbănescu făcuseră pui. În formația orchestrei din fosa Teatrului „Cărăbuș” figura un baterist pleșuv, Sergiu Malagamba, țigan rus originar din Odessa care se îmbrăca în cel mai tipic stil american, cu pantaloni strâmți, haină largă și pantofi cu tălpi duble de crep. El mai purta și un firicel de cravată și o pălărie model Stetson de sub care

îi ieșea smocul pletelor. Cu îndemânarea, stilul și toată gestica prestației sale pe claviatura de la tobe și alături ale bateriei, Malagamba își recrutase, din rândurile adolescenților, o întreagă secție de fani. Lumea le zicea malagambiști și, la un moment dat, poliția a început să-i vâneze pe Calea Victoriei.

Apăruseră și nume noi de actori. Lângă George Vraca, întârziatul june prim al Naționalului, se afirma acum tânărul Mihai Popescu, cu școala făcută la Berlin și la Viena, și alții ca: Emil Botta și Geo Barton, apoi Beligan și Marcel Anghelescu. Frumusețea feminină din teatru își avea prototipul clasic în Elvira Godeanu de la Național, dar despre talentul ei dramatic referințele nu erau prea entuziaste. Figurau acum pe afișe nume noi și foarte tinere ale unor frumuseți ca Maria Bota, Tanți și Dina Cocea, Irina Răchitanu și altele.

Un film românesc, primul notabil și de succes, pe tema din **Noaptea furtunoasă** de I. L. Caragiale, făcea credibilă meseria de regizor de film a lui Jean Georgescu, învățată și practică la Paris, de unde de câțiva ani se întorsese, dar abia acum arătase ce poate.

Gazetele publicau curent reportaje de pe front și dări de seamă despre inspecțiile Mareșalului Antonescu în acea zonă. El era însoțit de ziaristul Ion Dimitrescu de la „Curentul”, care-i consemna în dări de seamă pentru presă dispozițiile date și spusese. Mi-aduc aminte că bătrânul gazetar Ștefan Antim vorbind de obiceiul Mareșalului de a rosti orice cuvânt cu gravitate în toate împrejurările, îmi spunea: - El își chinuie sufletul să spună o vorbă istorică și din păcate vorba aia nu iese.

În una din vizitele făcute pe front, Antonescu îl luase cu el în Mercedes-ul oficial și pe Petrache Lupu, sfântul de la Maglavit, cel al cărui nume în afară de marea vâlvă pe care o făcuse în popor fusese consacrat și în lumea intelectuală. Astfel, revista „Gândirea”, în al cărei cerc figurau cărturari ca Tudor Vianu și Ion Marin Sadoveanu, sau poeți ca Ion Pillat și Adrian Maniu, scosese un număr special cu elogii și exegeze închinat ciobanului care-l văzuse pe Moșu, cum îi zicea, și conversase cu el, ce părea chiar Dumnezeu în persoană.

Ascultam, în acel timp, emisiile de la Radio Londra, unde se difuzau comunicatele forțelor aliate și declarațiile mărimilor politice ale acestora. Le și comentam la întâlnirile cu prietenii: Antim, Ion Vinea, Carandino și alții. Au urmat apoi internările în lagărul de la Tg. Jiu și întâlnirile noastre s-au rărit simțitor.

Între marile cotidiane din timpul războiului figura și „Viața”, pusă sub conducerea lui Liviu Rebreanu, cu redacția instalată în fostul palat „Adevărul” din Sărindar. Ziarul apăruse după rebeliunea legionară, când un grup de ziariști, foști membri ai Gărzii de Fier, necompromiși în pomenita revoltă din Ianuarie 1941, se adresaseră lui Antonescu, oferindu-și serviciile. Cei mai cunoscuți dintre ei erau Ștefan Ionescu, Ștefan Marinescu, Gabriel Bălănescu și Mihail Băișoiu. În respectiva

redacție au lucrat și nelegionari ca prietenii mei Dan Petrașincu, Cerna Rădulescu și Ernest Verzea. Auzisem pe atunci că Bălănescu l-ar fi însoțit pe Rebreanu într-o zi conducându-l la mormântul Căpitanului, fără să știu cât de ortodoxă putea părea o asemenea vizită a mareșalului. De fapt, Codreanu fusese prieten cu Antonescu, din câte mi-aduceam aminte...

Nici barurile de noapte nu lipsseau Bucureștilor în anii ultimului război. La barul „Continental” erau cunoscute exhibițiile de prost gust ale industriașului Nae Rizescu, fost deputat liberal, care la marginea unei arene pe care se producea o dansatoare în costum sumar îi dădea acesteia comanda, gesticulând cu un bici ca un dresor de circ. La barul „Melody” de la subsolul sălii de cinema Aro erau cunoscute surorile Nicodem, fete frumoase și nume cu aromă de sfințenie, pentru că îl purta și un înalt prelat al bisericii. Mai existau încă două asemenea baruri, „Atlantis” în blocul unde a funcționat mai târziu Romarta și „Fu Chang” de sub Teatrul Comedia, cu specific chinezesc, unde poposeau ades tinerii redactori de la „Universul Literar”, din care mulți îmbrăcaseră cămașa verde.

Lucram atunci la Cenzura Presei de sub conducerea unui magistrat militar, unde eram și mobilizat pe loc. Serviciul funcționa în permanență, zi și noapte, munca cenzorilor fiind organizată în ture succesive de opt ore fiecare. Într-o tură de noapte care începea la orele 23 am trăit odată câteva ceasuri de spaimă.

Venisem atunci, ca de obicei, la ora precisă și împreună cu ceilalți doi colegi din tură începusem să citesc șpalturile pe care ni le trimiteau redacțiile ziarelor, cu materiale ce urmau să apară în ziare a doua zi dimineață. Erau articole și reportaje scrise de redactori, telegrame ale agențiilor și corespondenților de presă și, bineînțeles, comunicatele guvernului și ale Mareșalului Stat Major al Armatei. La același strict control erau supuse și textele de reclamă și anunțurile plătite de la mica publicitate.

Să fi fost aproape de miezul nopții când, din sala unde ne aflam, la etajul întâi al unui bloc de pe strada Academiei, am auzit pe scări un uruit de pași grei, cu bocanci de trupă, urcând masiv spre noi. În câteva clipe sala unde erau mesele noastre de lucru, cenzorilor, s-a umplut de soldați, în frunte cu un ofițer superior care ne-a somat să rămânem pe loc și să ne vedem înainte de treabă. Doi indivizi în civil ne-au cercetat însă pe rând, pe fiecare din echipă, notându-ne numele, adresele și alte date, fără nici o altă explicație. Ne erau înregistrate și materialele pe care le aveam în lucru. Ancheta a continuat în prezența trupe și a ofițerului și cu secretarii serviciului, cei care ne aduceau materialele la lectură și apoi, după ce le cenzuram sau le dădeam bunul de tipar, aplicându-le respectiva ștampilă, ei le treceau într-un registru.

(continuare în pag. 22)

PREPONDERENȚA CREATIVITĂȚII

de VIRGIL SORIN

În poezia lui Doinaș, gândirea controlează imaginația și sentimentele, chiar și atunci când, între una și celelalte, își face loc un raport de supunere reciprocă. Îl caracterizează orgoliul forme, limpezimea gândirii în imagini și ispita parabolei* (Laurențiu Ulici, 1978. *Scriitorii români*, Zăciu, Papahagi, Sasu).

La 16 iulie 1996, în redacția revistei *Secolul 20*, poetul și directorul acestei publicații, mi-a făcut onoarea să mi se confeseze prin intermediul unor chestionare psihologice. Ștefan Augustin Doinaș se consideră emotiv, activ, altruist, tolerant, preocupat de demnitatea personală, dornic de libertate. În secundar, elitist, tradiționalist, indiferent la bunurile materiale, nesusceptibil, religios, predomină supraeul.

Reputatul critic literar Cornel Regman, vechi coleg de generație, aparținând aceluiași cerc literar de la Sibiu, apreciază că Doinaș este aristocrat, elitist, mândru dar nu orgolios,

activ, susceptibil. În subsidiar mistic, religios, introvertit, nesociabil, amator de a descoperi noutăți în activitatea sa, predomină supraeul, hedonic.

Distinsul poet Szasz Janos, premiul Pulitzer, crede că Doinaș este activ, emotiv, elitist, rigiditate morală, cinstit, curajos, predomină supraeul. Ca trăsături secundare: dominator, stabil, tolerant, stenic, cu încredere în sine. În concluzie, îl putem considera emotiv, activ, elitist, mândru, susceptibil, altruist, tolerant, dornic de libertate. În secundar, indiferent la bunurile materiale, dominator, stenic, ușor introvertit, hedonic.

Autocaracterizarea aptitudinilor. Cele literare notate cu 10, filosofice și ziaristice, cu 9, politice, diplomatice, oratorice. Bune aptitudini pedagogice, muzicale și pentru arta plastică. Slabe aptitudini științifice, medicale, comerciale și pentru sport.

Tip vizual, predomină inteligența verbală

abstractă față de cea intuitiv concretă relațional socială. Fantezia creatoare înaintea spiritului de observație și a memoriei. Binomul aptitudini - motivații echilibrat. Realizarea profesională excelentă, peste așteptări.

* Caracterizarea criticului Cornel Regman concordantă în privința aptitudinilor literare, ziaristice și politice. Mai rezervată în privința aptitudinilor diplomatice. De acord că aptitudinile mai slabe notate mai sus.

Tip vizual; inteligența intuitiv concretă predominantă. Deși fantezia creatoare creativitatea - este notată cu 10, spiritul de observație și memoria se apropie ca valoare.

În rest, ca mai sus.

Caracterizarea poetului Szasz Janos concordantă cu mențiunea că aptitudini oratorice i se par foarte bune (notate cu 9), că inteligența relațional socială ar predomina și că fantezia creatoare depășește cu mult celelalte aptitudini intelectuale.

În concluzie, putem considera că Ștefan Augustin Doinaș are excelente aptitudini literare, foarte bune aptitudini filosofice, ziaristice, politice și oratorice, bune aptitudini diplomatice.

Toate variantele inteligenței (verbală, abstractă, intuitiv concretă și relațional socială) foarte bine reprezentate. Fantezia creatoare creativitatea - depășește celelalte aptitudini intelectuale. Binomul aptitudini - motivații echilibrat. Realizarea profesională, excelentă, peste așteptări.

Lumea teatrală, ca și Capitala, a trăit febra alegerilor. Doar că oamenii de teatru au votat mai pe la începutul stagiunii, când au ales o nouă conducere a Uniunii Teatrale.

S-a schimbat conducerea, nu și conducătorul! Ion Caramitru a rămas președinte UNITER. Nici nu a avut contracandidat, cum și era de așteptat. Este ministru al Culturii, om al puterii politice deci, și are și răspunderea unei organizații neguvernamentale și independente, răspundere mai mult morală, pentru că nu este executiv (din cauza ministeriatului). Dar UNITER se mai poate opune Ministerului Culturii?

Deocamdată, Ministerul Culturii pare destul de reținut în acțiunile teatrale, publice în general. Cred că, într-un fel, este un lucru bun, pentru a lăsa să treacă gustul intervențiilor guvernelor și miniștrilor PDSR. Dar nu este bine că Direcția teatrelor din minister nu are lider, că nu există legislație nouă, că reforma întârzie, iar salarizarea este tot învechită de vechime. Nu este bine că s-a renunțat la o licitație de proiecte pentru finanțare/subvenționare.

UNITER ce să mai critice? Nu are nici o hotărâre, demitere, numire, ordin etc. de contestat. Nu are nici acțiuni profesionale la care să se implice ferm. Ca uniune de creație s-a impus prin sistemul programelor proprii,

CARAGIALE ȘI PĂPUȘI

de REMUS ANDREI ION

care de la o vreme s-au împușinat. Dacă ministerul nu produce defecte, ci stă, și uniunea este în ton. Așa s-a ajuns în situația de a avea două adunări generale UNITER pentru alegeri, iar la cea de-a doua foarte multe personalități teatrale să lipsească sau să se recuze de pe lista propunerilor pentru diferite funcții. Cornel Todea a acceptat și acum este conducătorul executiv al uniunii. Continuitatea o asigură președintele și directorii diverselor departamente.

În lumea teatrală efectele alegerilor s-au consumat prin ceva discuții de foaier deocamdată. UNITER tot nu apare pe afișe, ministerul da. Iar lumea teatrală este în sezonul premierelor și al festivalurilor. Nici un actor important nu lipsește de pe afiș, nici un regizor nu șomează. Oamenii au prins din nou gustul teatrului. Între teatre există o concurență de repertorii, uneori datele premierelor se suprapun, regizorii de succes sunt curtați de toată lumea. În plus, există și concurența producțiilor independente: Richard al II-lea, Cetatea soarelui, O noapte furtunoasă. Într-o singură

săptămână în București au ieșit trei premieri de palmares: Viforul la „Nottara”, în regia lui Duce Daric, O noapte furtunoasă la Odeon, în regia lui Mihai Măniușiu, Căminul Marin Moraru și Gheorghe Dinică, Școala femeilor, în regia lui Alexandru Dabija, la Teatrul Mic. Și asta aproape în paralel cu Festivalul Internațional al Teatrelor de Marionete și atelierele deschise ținute de Philippe Genty, Cristian Pepino, Massimo Schuster și Roman Paska, în paralel cu campania electorală bucureșteană și, de asemenea, cu Show-ul „Pache și prietenie” de ProTv.

Premierele sunt toate comedii, cu unele Caragiale care va provoca multe opinii. Politica merge și ea în ritm de Caragiale, dacă e să ne gândim numai la mărturisirile protocolare ale ministrului de externe care primește în cabinet telefoane pentru Marilena Caragiale și păpuși, cam acesta să fie titlul pe care l-aș da peisajului/taboului teatral din ultima perioadă.

PREMIUL OPERA OMNIA:

1. D-lui Nicolae Balota, pentru merite deosebite în cultivarea și afirmarea culturii române în țară și în străinătate, îndeosebi pentru remarcabila sa operă literară.

2. D-lui Romul Munteanu, pentru întreaga sa activitate literară editorială.

PREMIUL SPECIAL PENTRU CRITICĂ LITERARĂ:

D-lui Mircea Muthu și D-nei Maria Muthu, autori vol. Făt Frumos și vremea uitată, Editura Libra, 1998.

PREMIUL SPECIAL PENTRU PROZĂ:

D-lui Pierre Lexpert, autorul volumului Le Divoisement et autres nouvelles, Editura Musulmenci.

PREMIUL SPECIAL PENTRU PROZĂ:

D-lui Marius Tupan, autorul trilogiei Coroana Izabelei, Fundația Luceafărul, 1998.

PREMIUL SPECIAL PENTRU TRADUCERE:

D-lui Jose Luis Reina Palazon, autorul traducerii volumului Requiem y Otros Poemas de Ana Ajmátova, Edición Sevilla, 1993.

PREMIUL SPECIAL PENTRU POEZIE:

D-lui Cassian Maria Spiridon, autorul volumului Arta Nostalgiei (poeme cuantice), Editura Cartea Românească.

PREMIUL SPECIAL PENTRU POEZIE:

D-nei Rodica Drăghinescu, autoarea volumului Ah!, Editura Vinca, 1996

- edituri nominalizate -

Diplomă pentru merite editoriale deosebite - se acordă editurii «Axa» din Botoșani pentru Seria „La Steaua. Poeți optzeciști” și autorul vol. Proza, Domnilor, Proza. (Nicolae Sava).

Diplomă pentru merite editoriale deosebite - se acordă editurii «Biblioteca Revistei Familia» din Oradea, pentru imaginea cărții, D-lui Tiberiu Ciorba.

Diplome pentru merite editoriale deosebite:

- Editurii L'Hebe din Grolley (Elveția) pentru volumul Poezie, cuprinzând creațiile laureaților Prix „Jeunes Auteurs”.

- Editurii Revistei Orizont din Timișoara, pentru coerența Programului Cultural și promovarea tinerilor scriitori.

- Editurii Musulmenci din Aosta, Italia, pentru promovarea literaturii de expresie franceză în Italia.

- Editurii Symposion din Stockholm, Suedia, pentru Antologia La masa tăcerii realizată de Ion Miloș și editată în 1998.

- Editurii Centro Cultural del 27, din Malaga, Spania, pentru ediția Facsimil a cărții lui Vicente Aleixandre, „Sombra del Paraiso”

- Fundația Luceafărul din București, pentru consecvență în promovarea valorilor tinere.

- Editurii Revista Familia din Oradea, pentru consecvența afirmării principiului „O revistă, o carte, o bibliotecă”.

- Editurii Revistei Convorbiri Literare din Iași, pentru reafirmarea programului juninist.

- Editurii „CODECS, centrul de educare la distanță” din București, pentru utilitatea demersului editorial în ce privește dezvoltarea și promovarea principiilor Management și Marketing, la nivel european.

- Editurii Etnia din Deva, pentru realizare și program editorial de perspectivă, îndeosebi pentru volumul Antologia copilăriei.

- Editurii Anotimp din Oradea, pentru seria de poezie Al cincilea anotimp, îndeosebi pentru volumul Dincolo de zare, de Barujiu T. Arghezi.

- Editurii Ministerului de Interne, București, pentru lucrarea Învățământ Militar Orădean. Tradiții și actualitate, de col. Vasile Anton și Lt. col. Vasile Morar.

- Editurii Revistei Semne din Deva, pentru reușita formulă de intrare în spațiul revuistic românesc.

- Editurii ABR & Cogito din Bruxelles, pentru programul său de promovare a valorilor culturale românești în Belgia și nu numai, îndeosebi d-nei Ecaterina Evanghelescu și d-lui Ștefan Ganciu.

- Mme Carmen Zur Strassen Seguln, din Frankfurt, pentru difuzarea și prezentarea în Europa a cărții sud-americane.

- Mme Juliette Aderca din Bruxelles, pentru traduceri sale din seria L'Audiothèque, cât și pentru traducerea poemului aparținând laureatului român Marius Olteanu, la Prix „Jeunes Auteurs” '98.

- Mlle Caroline de Borchgrave din Bruxelles, pentru solidaritatea cu idealurile Alianței Belgo-Române de promovare a valorilor culturale românești în Belgia.

- Revistei Unu, redacția din Bruxelles, pentru contribuția la deschiderea spre spațiul cultural european: d-nei Delliia Dună Michel, redactor responsabil.

- Editurii Disputacion de Cadiz, din Spania, pentru revista Atlantica, de literatură

- Editurii ALORA, Malaga, Spania, pentru propagarea poeziei lumii în revista ALORA.

Stimate domnule redactor-șef,

În virtutea dreptului la replică, vă rugăm să publicați textul anexat, ca răspuns la „intervenția” domnului Negrici, apărută în revista dumneavoastră.

Cu mulțumiri, Fănuș Neagu

ei filologică precară, absența bibliografiei și a trimiterilor la trei din cele cinci capitole, dactilografiera cu erori jenante și tehnoredactarea neglijentă, am solicitat, de mai multe ori, conducerii Universității Craiova, prorectorului cu corectarea, retragerea celor câteva exemplare rămase”: „Dacă nu s-a făcut încă operația, o cer și eu acest prilej, public”.

Nedumeriri:
(1). Eugen Negrici lucrează cu „negrii”? După câte cunoaștem, practica, datând încă de la începutul secolului, a studenților de excepție, de a multiplica - subliniem, cu știința profesorului - cursul acestuia, era

făcut-o!
Atragem atenția Uniunii Scriitorilor că: Cine adăpostește un tâlhar la drumul mare dovedit și nu-l denunță se cheamă gazdă de hoți.

Sperăm totodată că senatul universitar, aflând de grosolanul plagiat săvârșit de Eugen Negrici va lua măsurile de cuviință.

P.S. Domnul Fănuș Neagu, redactorul șef al Literatorului a primit un telefon din partea domnului Constantin Barbu care a anunțat în termeni foarte politici că nu este expeditorul textului incriminat, rugând să i se retragă semnătura, despre care susține că

dreptul la replică

însoțită de onoarea de a li se fi publicat numele. Se întâmplă acest lucru și cu „negrii” lui Negrici? Nu, vă răspundem noi. E limpede, prin urmare, că numai Eugen Negrici își asumă autoritatea întregului plagiat.

(2). De când cursurile universitare sunt scutite de criterii științifice de elaborare? Eugen Negrici trebuie să ne mulțumească pentru că, iată, facem publică cererea lui de a i se retrage cursul din bibliotecă. Se poate începe chiar cu Biblioteca Academiei (cota II 661584).

(3). Nu ne interesează că Eugen Negrici și-a încropit lucrarea într-o singură noapte. Conectăteanul nostru Florică Florescu, înaintașul lui Negrici în lumea interlopă, spârgea o bancă în cinci minute. E adevărat că umbra cu gura de lup și nu cu limba scoasă după un post universitar mai bine remunerat. Amândoi acești hrăpăneși au lucrat după principiu: banul câștigat strămb nu șchioapătă.

(4). De-a dreptul stupefiant! Pe lângă faptul că ai plagiat, domnule prof. Negrici, te descalifici cu propria mână, afirmând că te-ai mulțumit doar să soliciți Universității Craiova retragerea cursului. Unde? Când? Se păstrează actul în arhiva universității? Noi spunem că dacă ai fi fost cinstit, te-ai fi disculpat măcar într-o notă dintr-una dintre cărțile publicate ulterior. N-ai

ar fi un fals. Era prea târziu s-o facem, revista apăruse. De aceea ne uimește peste măsură limbajul folosit în intervenția sa din publicațiile menționate mai sus. Obrăznicia textului său ne împinge spre concluzia că cine se aseamănă se adună.

LITERATORUL

Nota redacției

După cum lesne se poate observa, publicăm, fără întârziere, reacția - întârziată totuși - a revistei Literatorul, care, în stilu-i caracteristic, ne răsfașă eu sintagma „gazdă de hoți”. Atragem atenția pe această cale că academicianul Fănuș Neagu rămâne restanțier redacției pentru o replică datorată intervenției lui Constantin Barbu, în care cunoscutul nostru prozator este acuzat de favorizarea publicării unui fals.

Reproduceri după pictură
de Ștefan Buțurecă

henry miller

SEXUS

Sexus este primul titlu al trilogiei lui Henry Miller, Crucificarea în roz, alcătuită din volumele Sexus (1949), Plexus (1953) și Nexus (1960). Deci între publicarea ultimului volum din Tropice (traduse nu de mult, în limba română) și apariția primului volum din trilogie s-a scurs un răstimp de zece ani. Și totuși, între Tropice și trilogie există o incontestabilă continuitate, marcată prin numărul mare de personaje comune și prin modul atât de insolit al lui Miller de a percepe și concepe viața, dragostea și traiectoriile devenirii umane. Trilogia urmărește evoluția artistică a creatorului Henry Miller, din nou personaj principal al propriului său roman. Tot ce era căutare, tatonare, năzuință, dorință, în Tropice, cu privire la cristalizarea procesului de creație și la definirea identității de creator, se materializează în trilogie în împlinire, în găsire de sine.

Trilogia este o radiografie complexă a metamorfozelor psihice, fizice și spirituale presupuse de tranziția de la aspirație la inspirație și la creație.

Totul miuit în seva picantă a limbajului nud și crud millerian.

Întotdeauna când scotocești în fundul rezervorului, când băjbăi după ultima resursă, ca să spunem așa, descoperi cu uimire că, de fapt, îți stă la dispoziție o sursă de energie inepuizabilă. Mi se mai întâmplase și altă dată, dar nu acordasem suficientă atenție fenomenului. Când stăteam treaz toată noaptea, și mă duceam la slujbă fără să închid un ochi, se producea același efect stimulator; sau invers, când zăceam în pat dincolo de perioada de recuperare și mă forțam să mă odihnesc deși nu mai simțeam nevoia de odihnă. Să rupi cu un obicei, să-ți stabilești un ritm nou - procedeele simple, demult cunoscute celor din vechime. Dar niciodată nu dau greș. Sparge vechiul tipar, destramă legăturile tocite și spiritul își ia avânt, creează noi polarități, iscă noi tensiuni, generează o nouă vitalitate.

Da, observasem acum cu cea mai mare bucurie că mintea îmi scăpăra, îmi radia în toate direcțiile. Acesta era genul de efervescență, de elan după care jinduiam când simțeam nevoia să scriu. Obişnuisem să stau și să aștept să se întâmple. Dar nu se întâmpla niciodată - cel puțin nu în Ielul ăsta. Se întâmpla după aceea, uneori după ce părăseam mașina de scris și mă duceam să fac o plimbare. Da, se producea subit ca un asalt precipitat, venind din toate direcțiile, o veritabilă inundație, o avalanșă - și iată-mă neajutorat, la depărtare de mile de mașina de scris, fără măcar o bucată de hârtie în buzunar. Uneori o porneam rapid îndărăt spre casă, fără să alerg prea repede ca să nu-mi consum febra, ușor, ușor, ca într-un act sexual când îți propui să pătrunzi lin, fără să te gândești la ce faci, așa, înăuntru și afară, rece, detașat. Exact același procedeu, pornește la pas, ferm, menține ritmul, nu te gândești la mașina de scris sau la cât mai ai până ajungi acasă ferm, așa...

Evocând aceste ciudate momente de inspirație, mi-am amintit brusc de un episod când mă aflam în drum spre teatrul burlesc „The Gayety” de pe Lorrimer Street. (Călătoream cu trenul suspendat). La două stații înainte de destinație, m-a pocnit atacul. A fost un atac foarte important deoarece, pentru prima oară în viața mea, am fost conștient de ceea ce se numește „un val de inspirație”. Am știut, în spațiul celor câteva momente, că mi se întâmplă ceva ce pare să nu se întâmple oricui. Se iscuse fără nici un avertisment, fără nici o rațiune la care să mă fi putut gândi. Poate pentru că mi se instalase în

mintea un gol absolut, poate pentru că plonjasem adânc în mine însumi, mulțumit doar să plutesc. Îmi aduc aminte că lumea exterioară se iluminase subit și că mecanismul creierului meu începuse să funcționeze cu o înfricoșătoare claritate, gândurile telescopându-se unele pe altele, imaginile succedându-se și anulându-se una pe cealaltă, în impulsul lor frenetic de a se înregistra. Broadwayl acela pe care îl detestăm, mai ales din vagonul suspendat (care-mi oferea o viziune „superioară”, o privire de sus în jos asupra vieții, oamenilor, clădirilor, activităților), Broadwayl acela parcursese o metamorfoză. Nu-i vorba că ar fi devenit frumos sau ideal sau ireal; dimpotrivă, devenise teribil de real, teribil de viu. Dar dobândise o nouă dimensiune: era situat în inima lumii, și această lume pe care acum eram apt să-o sesizez dintr-o privire, avea un sens. Înainte, Broadwayl fusese pentru mine ca un spin în ochi, numai urâtenie și zăpăceală; acum își recăpătase locul potrivit, era o parte integrantă a lumii, nici bun nici rău, nici frumos nici urât: pur și simplu aparținea locului. Se găsea acolo ca un cui ruginit într-o buturugă zvârlită de furtună pe o plajă pustie. Nu pot găsi o comparație mai adecvată. Te plimbi pe plajă, aerul are un gust picant, gândurile îți sunt clare - nu întotdeauna strălucite - dar clare. Și dai peste buturugă, o parte a unui fenomen din lumea substanțială; zace acolo, îmbibată de experiență, îmbibată de mister. Un om a bătut cuiul acela cândva, undeva, cumva. A existat o rațiune pentru care l-a bătut în lemn. Construia o navă pentru ca alți oameni să navigheze în ea. Construcția navelor era meseria lui de viață - iar destinul lui, ca și destinul copiilor lui se infiltra în fiecare lovitură de ciocan. Acum buturuga zace pe plajă și cuiul e ruginit, dar, Dumnezeu, e mai mult decât un simplu cui ruginit - sau totul e nebunesc și lipsit de sens...

La fel se întâmplă și cu Broadway. Jumboane în vitrine și ferestrele lugubre ale geamgiilor, cu bucăți de chit pe teighea, lăsând pete unsuroase pe hârtia

grosolană de împachetat. Ciudată evoluția omului de-a lungul veacurilor - de la Pitecantropus erectus până la un geamgiu cu fața pământie, mânuind o substanță friabilă numită sticlă, la care n-ar fi visat nimeni, nici măcar vrăjitorii, timp de milioane de ani. Puteam vedea strada afundându-se lent, pierind în timp; timpul care se rostogolește ca un tăvălug de plumb sau se volatilizează ca un abur. Clădirile se prăbușesc: scândurile, cărămizile, mortarul, sticla, cuiele, jamboanele, chitul, hârtia, totul se mixează în marele laborator. O rasă nouă de oameni pășește pe pământ (pe același teren), o rasă care nu știe nimic despre existența noastră, care nu se sinchisește de trecut și nici nu-i capabilă să-l înțeleagă, chiar dacă ar fi posibil să-l reînvie. În crăpăturile pământului se târăse gânganii, așa cum s-au târât de miliarde de ani; cramponându-se îndărătnic de tiparul lor de existență, necontribuind cu nimic la evoluție, ba chiar sfidând-o. De-a lungul generațiilor lor, au fost martorele fiecărei specii de oameni care au călcat pământul - și au supraviețuit tuturor cataclismelor, tutore coliziunilor și calamităților istoriei. În Mexic anumiți gândaci tărători constituie o delicată culinară. Există oameni, separați de noi nu prin colosale distanțe fizice ci prin abisuri spirituale și mentale, care prăjesc furnicile și, în timp ce le savurează pe limbă, muzica le cântă și e o muzică diferită de a noastră. Și tot astfel, pe întreaga vastitate a pământului, în același moment din timp, se petrec o imensitate de lucruri total diferite și nu numai pe pământ ci și aer și în adâncurile mării.

Pe urmă am ajuns la stația Lorrimer. Am coborât automat din vagon, dar m-am simțit incapabil să mă îndrept spre scări. Am fost prins în puhoiul năvalnic de oameni și fixat locului, imobilizat, de parcă aș fi fost străpuns de ostia unui pescar. Toți acei curenți pe care-i emanasem se învârtiseau acum în jurul meu, înghițindu-mă, absorbindu-mă în bulboană. Cred că am stat așa, încremenit, vreo trei sau patru minute, deși mi s-a părut mult mai mult. Oamenii treceau pe lângă mine ca în vis. Un alt tren a intrat în stație și a plecat. Pe urmă, un om care se grăbea spre scări a dat peste mine și l-am auzit scuzându-se, dar vocea lui venea parcă de foarte departe. Ciocnindu-se de mine, m-a clintit ușor din loc. Nu spun eu-ăș fi fost conștient de brutalitatea gestului, nu... dar brusc mi-am văzut imaginea în oglinda automatului de gumă de mestecat. Firește că e halucinant, dar am avut impresia că m-am ajuns din urmă pe mine însumi - de parcă aș fi prins în gură coada vechiului meu eu, a persoanei familiare de zi cu zi, care se uită la mine de dincolo de propriii mei ochi. M-am simțit puțin iritat, așa cum s-ar fi simțit orice om smuls dintr-o reverie care ar fi văzut coada unei comete despicând cerul și, pe măsură ce avansează, ștergându-se de pe retină. Am rămas locului contemplându-mi propria imagine, acum că trecuse șocul și se instalase efectul întârziat. Se făcea simțită o exaltare ceva mai temperată. Dumnezeu, beția nu înseamnă nimic în comparație cu această stare! (E doar reminiscența unui gust plăcut, nimic altceva). Acum eram într-adevăr îmbătat - dar eu în momentul în urmă trăisem inspirația. Cu un moment în urmă știusem ce înseamnă să treci dincolo de bucurie. Cu un moment în urmă uitasem complet cine sunt: mă împrăstiasem peste întreg pământul. Dacă trăirea ar fi fost doar puțin mai intensă, poate că aș fi încălcat linia aceea labilă care desparte normalul de unormal. Poate că aș fi ajuns la depersonalizare, m-aș fi dizolvat în oceanul imensității. Foarte încet, m-am îndreptat spre scări, am coborât, am traversat strada, am cumpărat un bilet și am intrat în teatru. Tocmai

juan carlos botero

„LECTURA GENEREAZĂ TOLERANȚĂ

Fiu al sculptorului Fernando Botero, Juan Carlos a publicat recent ultimul său roman, Las ventanas y las voces („Ferestrele și vocile”), o colecție de șapte povestiri, unde amenințarea și denunțul politic sunt prezente în fiecare dintre ele. Botero recunoaște că a avut multe de învățat de la maestrul său columbian Garcia Márquez sau Alvaro Mutis și că este un iubitor înfocat al cărților de istorie. Este jurnalist de mai mulți ani de zile și acest lucru îl face să trăiască într-un pericol constant: este amenințat de către traficanții de droguri.

Reporter: Sunteți autor al unor romane de aventuri, de ficțiune, dar credeți că imaginația vă poate face să evitați realitatea?

J.C.B.: Este modul în care trebuie să ieți taurul de coarne. În situațiile sociale, afective, sentimentale, sau cele pline de violență există multe întâmplări autobiografice, pentru că mai mult decât să le evit, le înfrunt și le găsesc o soluție în scrierile mele.

R.: Ați putut supraviețui unor situații atât de teribile ca cele în care se povestește cum este să fii devorat de un leu, atacat de rechini sau să fii victima unui comando de teroriști. Din ce se inspiră un scriitor?

J.C.B.: În ceea ce mă privește, din realitatea columbiană care este foarte bogată prin dramatismul ei. Este o viață chinută și plină de suferință care, uneori, e compensată printr-o căutare a fericirii.

R.: Sunt șapte povestiri în care puneți accentul pe vizual și auditiv. Vi s-a propus cecranizarea cărții?

J.C.B.: Nu, dar mi-ar plăcea, deoarece există o intenție conștientă de a obține o scriere vizuală și grafică pentru ca lectorul să poată citi și simți textul în același timp.

R.: Viața fiecărui personaj e pusă în pericol la fiecare pas, dar ce înțelegeți dumneavoastră prin a fi în pericol?

J.C.B.: Este ceea ce tensiunea dă existenței. Cele mai complexe vieți sunt acelea care evită greșeala și consideră pericolul ca fiind parte nutritivă.

R.: Ultima povestire dă titlul romanului. De ce?

J.C.B.: E un titlu sugestiv, care servește drept denunț politic al realității columbiene. În povestire doi tineri văd, de la o fereastră, violența și tortura ce au loc într-un cartier sărac din Bogotă.

R.: Care este cea mai mare provocare pentru un scriitor?

J.C.B.: Faptul de a scrie cu transparență, întrucât cea mai mare parte a literaturii este ermetică, densă și prepotentă.

R.: Care a fost părerea tatălui dumneavoastră despre roman?

J.C.B.: Tatăl meu este un critic sever și critic, lucru pentru care îi mulțumesc. Este o persoană care a avut de luptat împotriva multor

dificultăți și privațiuni și de aceea știe cât de nocivă poate fi complezența.

R.: Ați făcut primii pași în domeniul sculpturii?

J.C.B.: Nu mă pricep deloc la asta. Este foarte greu să fii „fiul lui”, și, cu atât mai dificil, este atunci când lucrezi în domenii diferite.

R.: În calitate de romancier ați obținut două premii importante.

J.C.B.: Sunt foarte sceptic din fire și, în general, nu prea am încredere. Cred că un premiu este un sprijin și nicidecum un lucru care-ți garantează ceva.

R.: Faptul că sunteți jurnalist vă oferă prilejul de a povesti lucruri pe care nu v-ați încumeta să le scrieți în cărțile dumneavoastră?

J.C.B.: A lucra ca jurnalist îmi dă ocazia de a denunța anumite lucruri și de a lua o atitudine împotriva traficului de droguri. Aceste situații au loc la tot pasul în viața cotidiană, și a face acest lucru este important într-o țară cu un grad mare de imoralitate, corupție și violență.

R.: Viața din Columbia vă inspiră?

J.C.B.: Tocmai datorită perioadelor de penurie arta înfloarește în situații de criză. Cine vizitează Columbia poate observa cum, în ciuda crizei prin care trece, au loc mari sărbători și festivaluri de artă.

R.: A existat vreun moment în care a trebuit să renunțați la literatură pentru a acorda atenție unor lucruri de importanță imediată?

J.C.B.: Un lucru dificil a fost să scriu această carte deoarece mi-am pus familia în pericol prin sechestrările și situațiile riscante prin care au trecut. Ca jurnalist am fost amenințat de multe ori de traficanții de droguri.

R.: Ce vă place cel mai mult în sculptura tatălui dvs.?

J.C.B.: Forța și monumentalitatea ei. Pentru mine tatăl meu a fost un exemplu de disciplină. M-a învățat că arta nu înseamnă să-ți petreci timpul prin cafenele sau la petreceri, pălăvrăgind, ci este o muncă zilnică și permanentă.

În românește
de Diana Coșinski

Prin telefon, în grabă, au fost chemați de domiciliul șefului cenzurii, maiorul magistrat Manoliu adjunetul său, care foarte îngrijorați și-au făcut apariția de îndată și după ei au mai sosit doi generali de Marele Stat Major al Armatei, figuri încruntate, cu căutători misterioase. Ne întrebăm ce s-a întâmplat oare? Să fi fost descoperit un întârziat complot legionar sau o strâmbă comunistă pusă la cale de colanul cincea rusească de care se vorbea? Cei doi generali s-au închisese cu șefii noștri în biroul acestora, străjuind trupă ce ne invadase, înșirată pe scări și în odăile celelalte. La un moment dat Maiorul Manoliu a ieșit din biroul lui cu o pagină de jurnal în mână și s-a dus direct la registrul în care secretarii înregistrau bunul de tipar al materialelor cu numărul ștampei și numele cenzorului care o aplicase. Ne-am dat atunci seama că era vorba de o scăpare, ceva probabil foarte grav, și că dăduse vreun bun de tipar unui material care periclită siguranța statului, ceva strecurat de mâini dușman etc... Deși nu ni se spunea nimic, am dedus, în cele din urmă, care putea fi materialul învinovat. Era vorba, de fapt, după foaia pe care o ținea în mână șeful cenzurii de o simplă reclamă la o piesă de teatru care se juca într-o sală pe Bulevard, în vechiul palat al Etericilor. Textul imprimat pe spațiul unui sfert de pagină de ziar nu avea mai mult de douăzeci de cuvinte și suna cam în felul următor: **Teatrul Tudor Mușatescu vă invită în fiecare seară la spectacolul de mare succes**

Măgarul de aur. Respectivul titlu era scris apăsat, cu litere mari, ca la orice reclamă. El recomandă prelucrare după cunoscutul roman popular al autorului antic Apuleius, o comedie ficită de această temă de autorul lui Titanic-Vals și jucată pentru publicul bucureștean. Anunțul primise de la cenzură bun de tipar, și trebuia să apară a doua zi în „Curentul” ce se afla sub tipar, dar fusese oprit de ultimul control, al Statului Major al Armatei, care funcționa pe timp de război. Generalii acestuia, însoțiți de agenți de siguranță și trupă, năvăliseră peste noi, iar alții la fel cu ei ocupaseră în același timp redacția ziarului „Curentul”.

Conciliabulele celor doi generali cu șefii noștri telefoanelor date, plecările și întoarcerea corierilor, tot vacarmul a durat vreo două din orele mici ale nopții apoi totul s-a liniștit, invadatorii au plecat și ne-am văzut mai departe de treabă. Dar nici un fel de explicație. Totul a rămas pe nevăzute sub misterul cel mai adânc. Ultimii care ne-au părăsit au fost cei doi generali și cu ei împreună șefii noștri. Reclama cu **Măgarul de aur** n-a mai apărut în ziar a doua zi și ca nu s-a mai publicat niciodată.

După vreo două zile, subșeful cenzurii, Vișeu, cu care eram prieten, mi-a dat cheia misterului. O parte de la cei doi generali de Stat Major, în societatea căroră el și maiorul Manoliu sfârșiseră noaptea la Barul „Continental”, la un spirit și o ciorbă de hirtă. Acolo, închinând un pahar, cei doi înalți gradați, cu toate precauțiile ce trebuiau luate pentru un secret de stat, își se mărturisiseră, unul mai vorbăreț, altul mai rezervat, că în tinerețea lor ei fuseseră colegi de școală cu Maresalul și Conducătorul ce avea în grijă acum o armată și o țară, cu cel care pornise singur un război și putea la orice oră din zi și din noapte să-l vadă, cănuț dorea, pe Adolf Hitler, stăpânul Europei. Noi i-am fost colegi și i-am rămas prieteni și colaboratori, se recomandau cei doi, amintind de legea necrisă care a pus demult în evidență faptul că cele mai mărunte și mai nevinovate întâmplări din viața oamenilor mari pot deveni secrete, fapte misterioase, lucruri tabu.

- Iată, zicea plin de însuflețire unul dintre cei doi vorbăreți, să luăm anii tinereții noastre și pe ai Maresalului. La ce-ar folosi să între în gura gloate niște glume ale cadeților de la Academia Militară de dinaintea primului război? Viața noastră de atunci, viața spartană, învățăm pe rupe, instrucție la sânge ca niște dracuși, și în orele libere ne mai distrăm și noi. Ne făceam farse, ne puneam porecle. Lui Ionieț apucaseră să-i zicem **Boașe de măgar** și el nu se supăra. Era vorba, la el, de un spor al podocabelor de unde izvorăsc virtuțile bărbătești. Acele podocabe bateau la ochi cănuț ne vedeam dimineața la duș. Bietului măgar i-a putut Dumnezeu mai mult decât trebuia din acest articol și i-a curaghiat, dar Ionieț era un flăcău frumos, cu succes la fete și o atare faimă îi putea fi profitabilă. Vedeti, asta ne-a speriat când am văzut reclama mare cu măgarul din gazeta. Ne-am zis să nu fie o provocare... De la **Măgarul de aur** te poate ușor duce gândul la **Boașe de măgar** și atunci... Pentru că Ionieț al nostru, din tinerețe, este azi Maresalul și stăpânul țării!

Paris, aprilie 1951. Cu câteva zile înainte de a se sinucide, la vârsta de 48 de ani, în mica sa încăpere din strada Championnet, după ce și-a ars ultimele manuscrise, Sadegh Hedayat conversase, în Pigalle, cu tânărul său amic și confident Maxime Feri Farzaneh în vocalul de petrecere preferat: „Cabaretul Neantului”. „Iubesc acest cabaret”. Îi plăcea să se destăinuie „pentru că lumii de aici nu-i pasă de moarte. „Se amuza pe seama neantului”. Spiritul ei constă în a construi totul printr-un demers morbid: un joc aiudoma morții absurd, derizoriu”.

Autorul *Cucuvelei narhe*, una dintre cele mai frumoase povestiri halucinante ale secolului, pe care André Breton o saluta ca pe „un semn pierdut în noapte”, a fost, ca să reluăm titlul uneia dintre nuvelele sale, un etern „îngropat de viu”, a cărui agonie a început la vârsta de 20 de ani. Acest frate de origine italiană al lui Poe și Nerval era un consumator de opium și vodcă, dar drogul său favorit fusese, în fapt, luciditatea, pe care a îngurgitat-o fără moderație. La Teheran, ironia sa devastatoare și gustul pentru sarcasm au făcut ravagii. Într-o asemenea măsură, încât pera îi este interzisă astăzi în țara molahilor, dușmanii lui dintotdeauna. Maestru al crepusculului, Hedayat era și un om al luminilor, traducându-l în persană pe Sartre și Schnitzler și scriind un eseu despre Kafka. I-a venerat toată viața pe Joyce și Virginia Woolf.

LA CABARETUL NEANTULUI

Dar pasiunea sa cea mai intensă i-a rezervat-o lui Omar Khayyam, căruia i-a creionat, la vârsta de 20 de ani, un portret ce poate fi receptat și ca un autoportret. Pur și simplu s-a identificat cu poetul din secolul al XI-lea, care ura fanatismul în turbane cu aceeași intensitate cu care iubea vinul de Chiraz. Îi admira „curajul nemaipomenit”, ce îi permitea să refuze „mizerabilele gânduri ale contemporanilor impuși prin religie!”

„Hadji Aghâ” e un formidabil roman satiric și o sașă necruțătoare contra nemerniciei castei diriguitoare din Iranul anilor '40. Provenind el însuși dintr-o mare familie din Teheran, Hedayat îi cunoștea în amănunt pe iranienii ce, sub învelișul devoțiunii, se comportau ca niște monștri ai ipocriziei și cinismului. Personajul care a dat numele romanului este un intermediar sus plasat și corupt, ce vrea să-i aibă la mână pe toți ce râvnesc la favoruri. În cartea-i vitriolantă,

scriitorul dă drumul întregii sale uri față de o societate sufocantă „Sinucigașul amărat” de mai târziu se relevă, aici, ca un nemilos combatant.

Alte culegeri de nuvele, dintre care două au fost scrise direct în franceză, ne ajută să găsim aștrii negri ai lui Hedayat. În fiecare pagină, prozatorul convoacă morții și vii la banchetul dezastrului. Noaptea interioară a acestui bântuit de fantome este sumbră și violentă. Dar nu-i auzi decât râsu-i tunător. Un râs macabru și fascinant în același timp. Hedayat, ca povestitor oriental, se amuză de coșcăriile neantului. Și un ultim bobârnac: el, necredinciosul, își doarme somnul de veci în cimitirul Pere Lachaise, sectorul musulman...

După „Le Nouvel Observateur”

În românește
de Constantin Ardeleanu

TOMÁS GARRIGUE MASARYK ȘI CULTURA CEHĂ

de DIANA PĂUN-POPESCU

Într-o istoria modernă a Cehiei și a Slovaciei, T.G. Masaryk reprezintă o personalitate remarcabilă în domeniul politic, social, dar și în filozofie, literatură, teoria literaturii și critică. Întreaga lui operă este o parte integrantă a istoriei naționale.

S-a născut în anul 1850 la Hodonin, la granița dintre Moravia și Slovacia. Tatăl său, Josef, era slovac, iar mama, Terezia, provenea dintr-o familie moraviană puternic germanizată și catolicizată. Copilăria și-a petrecut-o în diferite locuri din Moravia de sud, deoarece tatăl său lucra pe la conacele boierești și își schimba deseori locul de muncă.

Când a împlinit 16 ani, s-a înscris la Gimnaziul german de Brno, unde a studiat până în 1872. Datorită neînțelegerilor cu conducerea școlii a plecat la Viena, unde în anul 1876 a absolvit Facultatea de Filozofie. După aceea a locuit un timp în străinătate și s-a căsătorit cu americanca Charlotte Garrigue, al cărei nume l-a adăugat numelui său. Au avut un fiu, Jan Masaryk, care a fost o perioadă ministru de externe al fostei Cehoslovacii.

În anul 1879 și-a obținut titlul de docent cu lucrarea scrisă în limba germană „Sinuciderea ca fenomen colectiv al civilizației moderne”.

În 1896 a fost numit profesor titular la Universitatea Carolină din Praga. S-a impus în viața culturală cehă prin înființarea revistei de critică științifică „Atheneum”, prin contribuția sa la editarea *Dicționarului enciclopedic* al lui Otto; din 1893 a redactat revista lunară „Nase doba” („Epoca noastră”).

Din punct de vedere politic, a fost liderul Partidului Popular Ceh. Statul independent

cehoslovac a fost declarat de către T. G. Masaryk, de Eduard Benes și de alți lideri la 28 octombrie 1918. Sub conducerea lui Masaryk, care a fost președinte din 1918 și până în 1935, când a demisionat din această funcție, Cehoslovacia a beneficiat de o democrație parlamentară stabilă, devenind unul dintre cele mai avansate state industriale din Europa Centrală. A dus o politică de apropiere de puterile occidentale.

A fost reprezentantul de frunte al direcției numite „realism” (realism) împreună cu prozatorul Jan Herben și cu poetul Josef Svatopluk Machar. E menționat alături de generația simbolistă reprezentată de Otokar Brežina, F.X. Saldá, Antonín Sova ș.a. În calitate de critic, s-a ocupat de problemele artei și literaturii cehă, a scris studiul „Despre poezie” și a polemizat în special cu scriitorul J. Vrchlichy.

Dovada acestei activități este reflecția

„Despre studiul operelor poetice” (O studiu del básnických) din 1884. Pentru Masaryk, opera artistică e un gen specific, dar și un mijloc de a cunoaște lumea, cunoașterea artistică fiind „la fel de originală și de justificată, ca și cunoașterea științifică”. Cunoașterea artistică este „cea mai înaltă cunoaștere umană”, iar arta de valoare trebuie să depășească granițele culturii naționale, ridicându-se la rangul de artă universală. El respinge estetica normativă, care prescrie regulile pe care trebuie să le respecte artiștii. Opera de artă nu trebuie să fie o simplă imitare a naturii. Pentru ca ea să devină o componentă a culturii naționale, nu este de ajuns să alege subiecte, teme naționale; hotărâtoare sunt spiritul și ideea operei, care corespund vieții poporului respectiv. În acest sens, atribuie cea mai mare importanță poeziei, a cărei influență asupra societății este evidentă.

Despre menirea artei este vorba și în cartea lui Karel Capek *Hovory s T. G. Masarykem* („Convorbiri cu T.G. Masaryk”), scrisă între 1928-1935, dar și în „Duch a cin” („Spirit și acțiune”, 1935) a lui Emil Ludwig. Ca filozof, a avut o orientare pozitivistă.

Îndemnul pe care le-a dat și încă le mai dă opera lui Masaryk istoriei literare cehă sunt prezente mai ales în scrierile sale din anii '90, respectiv în cărțile *Ceská otázka* („Chestiunea cehă”), *Nase nynejsi* („Criza noastră actuală”), *Jan Hus*, în monografia Karel Havlicek”, în *Otázka sociální* („Chestiunea socială”). În centrul atenției sale s-a situat cultura perioadei husite, a perioadei umaniste și de renaștere națională.

Scrierile lui Masaryk ne invită să medităm la rolul istoric al literaturii cehă în amplul context al istoriei și al gândirii universale. Tocmai de aceea primul președinte al Cehoslovaciei a rămas și în cadrul filozofiei cehă actuale o personalitate de referință. În 1934 a fost ales membru de onoare al Academiei Române.

A trecut în neființă în anul 1937 și a fost înmormântat la castelul Lány.

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE VĂZUTĂ DE ION CUCU

1). Nicolae Crișan trăiește încă intens „Aventuri în deltă” (1976).

2). În ultimii ani de viață, Ioan Serebreanu căzuse în boala haiku-urilor.

3). La Sighetul Marmației, cu prilejul Festivalului de Poezie, Laurențiu Ulici avea să spună: el e Ioan Es. Pop, cel care dezertează adesea de la datorie. Ambiguu acest ultim cuvânt!

4). Prefectul de Maramureș, Ghe. Mihai Bârlea, în jurul scriitorilor, din mijlocul cărora s-a ridicat în scaun.

5). În ograda de la Desești a poetului Gheorghe Pârja, invitații s-au simțit ca în sânul lui Avram: nuci, pâlinci, gogoși, mere și multe altele au fost darurile pentru participanții la festivalul de la Sighetul Marmației.

Stimați cititori,

Știm că doriți să obțineți revista noastră dar, din motive de difuzare, nu o puteți întotdeauna procura. Cea mai sigură cale de a o avea în colecție e abonamentul. Începând cu 1 ianuarie 1999, prețul acestuia va fi mai accesibil decât cel afișat la vânzarea liberă. Comparați: 2500 față de 3000 lei. Nu scăpați această ocazie!